

Žiacka konferencia

Z kroniky našej rodiny

Zborník príspevkov

Ponitrianske múzeum v Nitre

Nitra 2025

Žiacka konferencia
Z kroniky našej rodiny
2025

kategória A

1. miesto

2. miesto

Žiacka konferencia Z kroniky našej rodiny

Zostavovateľ: PhDr. Katarína Beňová

Návrh obálky a grafická úprava: Alžbeta Beňová, DiS.

Vydavateľ: Ponitrianske múzeum v Nitre

Vydanie: prvé

Rok vydania: 2025

Zborník obsahuje príspevky účastníkov druhého ročníka Žiackej konferencie Z kroniky našej rodiny, ktorá sa konala 18. septembra 2025 v Ponitrianskom múzeu v Nitre.

Slovo na úvod 3

Príhovor PhDr. Silvie Detvayovej, odbor kultúry a cestovného ruchu Úradu Nitrianskeho samosprávneho kraja 5

Príhovor Mgr. Andrey Valchoňovej, odbor školstva, mládeže a športu Úradu Nitrianskeho samosprávneho kraja 7

Kategória A

Od vápenky k ruinám: Príbeh mojich prarodičov a osud Skýcova

Hana Rajtarová, Základná škola Skýcov 10

Juliana Strážovská

Karolína Romanová, Gymnázium sv. Cyrila a Metoda v Nitre 16

Rudolf Mikláš

Sára Miklášová, Gymnázium sv. Cyrila a Metoda v Nitre 21

Spomienka na profesora Bela Fronca pri príležitosti 100. výročia jeho narodenia

Simona Froncová, Základná škola sv. Svorada a Benedikta v Nitre 28

Keď dedko rozprával

Lea Tadanaiová, Základná škola Topoľová 8, Nitra 33

Kategória B

Ján Gančík

Magdaléna Romanová, Gymnázium sv. Cyrila a Metoda v Nitre 37

Príbeh Michala Pánisa z obdobia 1. svetovej vojny

Emma Pánisová, Gymnázium sv. Cyrila a Metoda v Nitre 42

Páter Jozef Kendra

Magdaléna Maxinová, Spojená škola, Slančíkovej 2, Nitra 46

Cez prekážky

Sára Habarová, Stredná športová škola, Slančíkovej 2, Nitra 51

Gusti – topoľčiansky veterinár s medzinárodným presahom

Dávid Valášek, Gymnázium, Ul. 17. novembra, Topoľčany 55

Obrazová príloha 102

Obsah

Slovo na úvod

Dňa 18. 9. 2025 sa vo Veľkej dvorane Ponitrianskeho múzea v Nitre konal druhý ročník Žiackej konferencie venovaný téme Z kroniky našej rodiny. Podujatie sa konalo pod záštitou predsedu Nitrianskeho samosprávneho kraja Ing. Branislava Becíka, PhD.

Žiacku konferenciu slávnostne otvorila riaditeľka Ponitrianskeho múzea v Nitre Mgr. Patrícia Žáčiková. V mene predsedu Nitrianskeho samosprávneho kraja Ing. Branislava Becíka, PhD. sa prítomným prihovorila vedúca odboru kultúry a cestovného ruchu Úradu Nitrianskeho samosprávneho kraja PhDr. Silvia Detvayová. Za odbor školstva, mládeže a športu Úradu Nitrianskeho samosprávneho kraja predniesla príhovor Mgr. Andrea Valchoňová. Podujatie svojím hudobným vystúpením obohatila Ema Demeterová.

Cieľovou skupinou podujatia boli žiaci II. stupňa základných škôl (kategória A) a žiaci stredných škôl a gymnázií (kategória B) na území Nitrianskeho samosprávneho kraja. Žiacka konferencia si kládla za cieľ najmä vzbudenie záujmu o históriu mesta a regiónu.

Aktívni účastníci konferencie, t. j. prednášajúci žiaci, prezentovali životné osudy svojho blízkeho alebo vzdialeného príbuzného, ktorého životný príbeh bol niečím výnimočný. Túto osobu buď poznali osobne, alebo sa jej životný príbeh v rodine odovzdáva z generácie na generáciu. Súčasťou prezentovaného príbehu bolo zasadenie životných osudov daného človeka do dobového kontextu. Žiaci na životnom príbehu člena svojej rodiny prezentovali prelínanie „malých“ a „veľkých“ dejín a v konečnom dôsledku skutočnosť, ako veľké dejiny, t. j. oficiálne dejiny, zasiahli do osudov jednotlivcov.

Žiaci spracovali vybranú tému na základe vlastného výskumu s využitím rozhovorov s pamätníkmi, s využitím dobovej tlače či obecných a mestských kroník.

Pri mapovaní osudu svojich predkov žiaci zároveň zaznamenávajú svedectvá o tom, ako sa žilo v minulosti v našom meste či v regióne. Žiacke príspevky posudzovala hodnotiacia komisia, ktorej predsedal doc. PhDr. Ing. Miroslav Glejtek, PhD. z Katedry histórie FF UKF V Nitre.

Členmi hodnotiacej komisie boli ThDr. Tibor Ujlacký, PhD., z odboru kultúry a cestovného ruchu Úradu NSK, Mgr. Miriam Moravčíková, z odboru kultúry a cestovného ruchu Úradu NSK, Mgr. Michal Keim z Ústavu pamäti národa a PhDr. Milan Belej, CSc. zo Štátneho archívu v Nitre.

Prvé miesto v kategórii A obsadila Simona Froncová, zo Základnej školy sv. Svorada a Benedikta v Nitre s príspevkom Spomienka na profesora Bela Fronca pri príležitosti 100. výročia jeho narodenia.

Druhé miesto v kategórii A obsadila Sára Miklášová, z Gymnázia sv. Cyrila a Metoda v Nitre s príspevkom Rudolf Mikláš.

Tretie miesto v kategórii A získala Karolína Romanová, z Gymnázia sv. Cyrila a Metoda v Nitre s príspevkom Juliana Strážovská.

V kategórii B získala prvé miesto Magdaléna Maxinová, zo Spojenej školy Slančíkovej 2 v Nitre.

Druhé miesto obsadil Dávid Valášek, z Gymnázia v Topoľčanoch s príspevkom Gusti – topoľčiansky veterinár s medzinárodným presahom.

Tretie miesto v kategórii B obsadila Magdaléna Romanová, z Gymnázia sv. Cyrila a Metoda v Nitre.

PhDr. Silvia Detvayová z Úradu Nitrianskeho samosprávneho kraja odovzdala účastníkom Žiackej konferencie Z kroniky našej rodiny Pamätné listy predsedu Nitrianskeho samosprávneho kraja.

Predseda hodnotiacej komisie, doc. PhDr. Ing. Miroslav Glejtek, PhD. z Katedry histórie Filozofickej fakulty UKF v Nitre zhodnotil priebeh konferencie a odovzdal víťazom diplom.

Za Ponitrianske múzeum v Nitre, hlavného organizátora Žiackej konferencie Z kroniky našej rodiny, odovzdala ceny riaditeľka Ponitrianskeho múzea Mgr. Patrícia Žáčiková.

Víťazi si odniesli skulptúru výtvarníka, umeleckého kováča Jána Svítka, rodáka z Topoľčan, prezentujúcu sakrálnu architektúru mesta Nitry, knižné ceny ako aj vstupenky na návštevu kultúrnych inštitúcií.

Úprimné poďakovanie patrí všetkým žiakom, ktorí sa s nami podelili o zaujímavé životné príbehy a osudy členov vlastných rodín, ako aj pedagógom za ich odborné vedenie a štedrým donormi za vecné dary.

PhDr. Katarína Beňová

Príhovor

PhDr. Silvie Detvayovej, odbor kultúry a cestovného ruchu Úradu Nitrianskeho samosprávneho kraja

Predseda Nitrianskeho samosprávneho kraja Ing. Branislav Becík, PhD. ochotne prijal záštitu nad v poradí už II. ročníkom Žiackej konferencie, ktorej organizátorom je Ponitrianske múzeum v Nitre, ako jedna z kultúrnych organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti kraja. Toto podujatie je hodnotným a zároveň hodnotovým podujatím, z ktorého sa začína zjavne rodiť tradícia patriaca k významným každoročne organizovaným podujatiam múzea, čo nás mimoriadne teší a veríme, že bude inšpiráciou aj pre iných.

Zorganizovanie takéhoto druhu podujatia je prejavom napĺňania aj jednej zo základných úloh v rámci odborného poslania každého múzea, a tým je popri ochrane, tvorbe, spracovávaní, vedeckom výskume či sprístupňovaní zbierkových fondov aj uskutočňovanie vzdelávacích a kultúrno-výchovných aktivít.

Múzeá plnia dôležitú dokumentačnú, vedeckú, umeleckú a výchovnú funkciu, ktorá im umožňuje nielen uchovávať a sprostredkovať kultúrne dedičstvo, ale ktorá môže zároveň prispievať aj k vzbudzovaniu záujmu jednotlivcov či verejnosti o históriu či už obce, mesta alebo regiónu, alebo aj vlastnej rodiny. Práca s historickými informáciami či odbornou literatúrou a následné spracovanie prezentácie na danú, alebo zvolenú tému, navyše obohatená o možnosť jej odprezentovania na verejnosti tak vytvárajú aj príležitosť pre získanie nielen nových historických informácií, ale aj komunikačných či interpretačných schopností. V prípade najmladšej generácie je organizácia podujatia tohto typu aj jednou z možných foriem prípravy na ďalšie štúdium či objavenie životného povolania v oblasti kultúry, histórie, vedy či vzdelávania.

Je aj vhodnou formou na budovanie zdravej hrdosti a vlastenectva vo vzťahu k minulosti či k rodinnej histórii.

Toto bolo a je cieľom Žiackej konferencie, ktorej II. ročník má Ponitrianske múzeum v Nitre úspešne za sebou a máme nádej, že mnohé ešte aj pred sebou. Nitriansky samosprávny kraj preto podporil toto podujatie, ktoré tentokrát umožnilo súťažiacim priblížiť životné osudy svojich príbuzných, ktorých životné príbehy boli niečím výnimočné.

Sme radi, že sa našli na našich základných a stredných školách žiačky a žiaci, ktorí sa chopili zadania a v jednotlivých kategóriách sa odhodlali interpretovať informácie z kroniky svojich rodín, ktoré získali z rôznych prameňov a na svojej úrovni ich spracovali a odprezentovali.

Je to nielen vyjadrenie úcty k svojim príbuzným, ale aj vyzdvihnutie ich príbehov, ktoré sú mnohé neznáme, ale pre obraz našej histórie prínosné. Všetci súťažiaci si preto zaslúžia náš obdiv nad odvahou, snahou, ale aj schopnosťami, ktorými oplývajú už v mladom veku.

Ďakujeme aj pedagógom, ktorí sa ich ujali a pomohli im pri ich snažení a ďakujeme aj kolektívu Ponitrianskeho múzea v Nitre za úsilie a zorganizovanie tohto typu podujatia, ktoré podporuje vzdelávanie a rozvoj schopností mladej generácie, ktoré Nitriansky samosprávny kraj bude podporovať aj v budúcnosti.

PhDr. Silvia Detvayová,

odbor kultúry a cestovného ruchu

Úradu Nitrianskeho samosprávneho kraja

Príhovor

Mgr. Andrey Valchoňovej, odbor školstva, mládeže a športu Úradu Nitrianskeho samosprávneho kraja

Vážené dámy a páni, ctení hostia, pedagógovia, milí žiaci. Je mi veľkou ctou prihovoriť sa vám dnes v mene Nitrianskeho samosprávneho kraja a zároveň veľmi pekne poďakovať za pozvanie na túto výnimočnú konferenciu s úžasným posolstvom „Z kroniky našej rodiny“.

Čo v nás evokuje slovo „KRONIKA“?

Mnohí z nás si PREDSTAVIA starú, zažltnutú knihu, viazanú v koži či plátne, písanú rukou s úhladným alebo kostrbatým rukopisom, doplnenú starými fotografiami, kresbami, výstrižkami z novín. Každý list takejto kroniky DÝCHA MINULOSŤOU.

Je to kniha plná príbehov – šťastných chvíľ prežitých s rodinou, zažitých významných udalostí na ktoré sme hrdí, ale aj tragických okamihov, ktoré preverili našu silu, odvahu a súdržnosť.

Kronika nie je len záznamom udalostí. Je pamäťou – osobnou, rodinnou, obecnou i národnou.

Je tichým SVEDKOM DOBY, uchováva život tak, ako ho žili naši predkovia, s radosťami, bolesťami, nádejami aj stratami.

Aj náš vlastný život je ako kronika.

Každý deň je ako čistá, nezapísaná stránka, ktorú popisujeme tým, ako žijeme – svojimi rozhodnutiami, skutkami, slovami, aj tichom. To, akú úlohu v tejto životnej kronike zohráme, je len na nás. Či budeme čestným a láskavým človekom, ktorý vnáša svetlo do života iných alebo sa necháme zviest' cestou neúprimnosti, túžby po autách, bohatstve či dokonca moci.

Každý z nás je autorom svojho príbehu. A hoci nemôžeme vždy ovplyvniť to, čo sa nám v živote stane, môžeme ovplyvniť to, ako na to zareagujeme.

Žijeme bežné životy: Ráno vstávame, ideme do školy či pracujeme, staráme sa o rodinu, večer si sadneme k televízii alebo knihe.

A niekedy si myslíme, že náš život nie je ničím výnimočný, že nie je o čom rozprávať. Avšak stačí, aby sme jedného dňa stretli niekoho, kto má otvorené oči a srdce a ten v našom každodennom príbehu objaví niečo jedinečné. Možno o 10 či 20 rokov za nami príde vnuk, vnučka, susedovo dieťa a spýta sa nás: „Babka, ako to bolo vtedy, keď ste sa báli chodiť von? Keď ste nosili rúška a lekári vyzerali ako kozmonauti v skafandroch?“

..... a my si uvedomíme, že aj naše „obyčajné“ dni boli tiež svedkami veľkej histórie. Že to, čo sme považovali vtedy za samozrejmosť, bolo vlastne niečo výnimočné a bolo pre nás výzvou.

Avšak tieto príbehy nezostanú živé samy od seba. **Niektu ich musí prerozprávať. Niektu ich musí zapísať, uchovať, odovzdať ďalej.** Pretože ak my nevyrozprávame naše príbehy, urobí to za nás TICHŤO a s tichom často prichádza ZABUDNUTIE. A práve o tom je dnešná konferencia – o odvahe zachovať to, čo je dôležité. Nech sú naše slová MOSTOM medzi minulosťou, prítomnosťou a budúcnosťou.

Som nesmierne hrdá, že tejto úlohy – napísať, uchovávať a prerozprávať príbehy sa zhostili práve žiaci, mladí ľudia, ktorí sa na svet často pozerajú inými očami ako dospelí, z vlastného pohľadu, s ich citlivosťou a úprimnosťou. V mnohých témach sa názory mladšej a staršej generácie rozchádzajú. Ale dnes verím, že budeme svedkami niečoho, čo nás spojí – príbehov a emócií, ktoré sú nám všetkým blízke, ktoré prebúdzajú spomienky, vyvolávajú úsmev aj dojatie. Teším sa, že budeme počuť reálne, autentické spomienky na život bežných ľudí a predsa tak výnimočných. Dovoľte mi, aby som na záver veľmi pekne poďakovala organizátorom za to, že nám umožnia prežiť nádherný deň plný príbehov a emócií, v tak krásnom a inšpiratívnom prostredí, akým je Ponitrianske múzeum. Veľká vďaka patrí učiteľom a pedagógom, pretože práve vďaka vám sa téma „Z kroniky našej rodiny“ dostala až ku žiakom. Ďakujem, že ste ich viedli, usmerňovali, motivovali a sprevádzali až sem, na dnešnú konferenciu.

A stylized map of Slovakia is shown in the background. The top-left portion of the map is colored red, while the rest is blue. The map is rendered in a simplified, silhouette-like style.

A predovšetkým zo srdca ďakujem vám, milí žiaci. Ďakujem, že nemáte ľahostajné srdce. Že máte odvahu zaznamenať príbeh, postaviť sa pred ľuďmi a podeliť sa oň.

A na záver, milí účastníci, všetkým vám prajem, aby kronika vášho života bola plná hrdinských príbehov – tých každodenných, nenápadných a predsa hlbokých. Pretože práve bežný život nám neustále prináša PRÍLEŽITOSTI: byť čestní, spravodliví, láskaví a mať odvahu robiť veci, ktoré nás robia výnimočnými.

Prajem vám krásny deň.

Mgr. Andrea Valchoňová,

odbor školstva, mládeže a športu

Úradu Nitrianskeho samosprávneho kraja

Od vápenky k ruinám: Príbeh mojich prarodičov a osud Skýcova

Hana Rajtarová

Základná škola Skýcov

Predkladaný príbeh predstavuje osobnú výpoveď o živote mojich predkov, no zároveň ukazuje širšie historické súvislosti, ktoré formovali osudy mnohých rodín na Slovensku. Ide o rozprávanie, ktoré nie je len o jednej rodine – je to svedectvo o sile, odolnosti a nádeji, ktoré pretrvali aj počas najťažších období 20. storočia. Vďaka takýmto príbehom si môžeme lepšie uvedomiť hodnotu pokoja, rodiny a historickej pamäte, ktorú je potrebné uchovávať a odovzdávať ďalším generáciám.

Skýcov je malebná obec ležiaca v pohorí Tribeč, obklopená hustými lesmi a bohatou prírodou, ktorá formovala život jej obyvateľov po celé generácie. Je známa nielen svojou dramatickou históriou, ale aj silným komunitným duchom, ktorý sa prejavuje v miestnych tradíciách, kultúrnych podujatiach a spolkoch. Dnes je Skýcov modernou obcou, ktorá si napriek pokroku zachováva úctu k minulosti a hrdosť na svoje korene.

Moji prastarí rodičia Štefan a Paulína Baštrnákovi pochádzali, podobne ako ich predkovia, zo Skýcova. Narodili sa začiatkom 20. storočia. Vychovali štyri deti, najmladšia dcéra bola moja starká Helena. Živili sa prácou na poli a pálením vápna. Bola to ťažká a namáhavá práca. Pracovali od svitú do mrku. Chovali kravy, kone. Tie im pomáhali pri práci na poli, pri práci v lesoch a pri pálení vápna. Vápno, ktoré pálili na Vápeniciach, chodili predávať do vzdialených miest a obcí. Prežili najväčšiu tragédiu 20. storočia – 2. svetovú vojnu. Mnohí Skýcovčania si mysleli: „Sme ďaleko v horách, nás sa vojna nedotkne.“ Ani nevedeli, ako sa mýlili. Vojna hlboko zasiahla obyvateľov Skýcova. Mnohí bojovali vo vojne, padali do zajatia, odvečení boli do koncentračných táborov, niektorí sa domov nevrátili...

Aj Skýcov zaplatil krutú daň. V okolitých horách i v dedine sa zdržiavali partizánske oddiely. Keď sa Nemci blížili k obci, partizáni sa stiahli do hôr. Nemci obsadili dedinu bez boja. Obyvateľov, prevažne starcov, ženy a deti, zhromaždili pri kostole.

Pôvodný plán, postrieľať ich, sa zmenil. Nemeckí vojaci ich hnali smerom na Ješkovu Ves až do Topoľčian. Tam ich odovzdávali slovenským žandárom. Tí im umožnili, aby sa roztratili po známych v okolitých dedinách. Moji prastarí rodičia odišli do Bojne, tam ich našiel aj prastarký Štefan. Nevedeli o osude svojej rodnej obce. Obyvateľov Skýcova vyhnali 15. marca 1945. A 16. marca Nemci vypálili dedinu. Zhorelo vyše 260 domov, zostala len škola, kostol a pár domov, v ktorých boli usadení Nemci. Žalostný bol pohľad dedinčanov, ktorí sa po dvoch týždňoch vrátili do rodnej obce. Dedina, teda aj domy, ležali v ruinách. Skýcov mal byť vymazaný z mapy. To sa však nestalo. Skýcovčania na troskách postavili nový Skýcov. Obnovili zhorené domy, dedina sa rozrástla. Vybudovali verejné budovy, kultúrny dom, obecný úrad, školu, požiarnu zbrojnicu. Život po vojne sa v dedine zmenil.

Zmenila sa aj možnosť zamestnania. Po vzniku JRD ľudia prestali obrábať pôdu. Pracovnú príležitosť našli v družstve, v okolitých lesoch a v závodoch, ktoré vznikli v neďalekých mestách. Najmä mladí ľudia odchádzali do škôl, aby mohli získať vzdelanie a našli uplatnenie v živote.

2. svetová vojna sa skončila 8. mája 1945. Ľudstvo sa však nepoučilo. V rôznych kútoch sveta sú stále vojnové konflikty. Trpia nevinné obeť – ženy, deti, starci. Verím, že si ľudstvo uvedomí nezmyselnosť týchto situácií a vo svete zavládne mier.

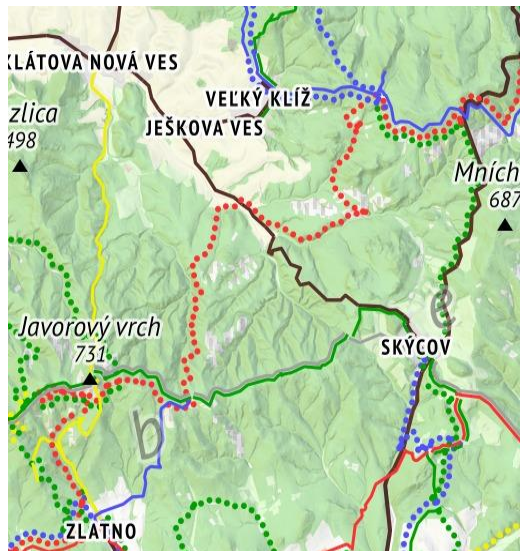
Tento príbeh je dôkazom, že dejiny nie sú len o veľkých menách a udalostiach, ale aj o obyčajných ľuďoch, ktorí v tichosti niesli ich dôsledky. Vďaka tomuto si môžeme uvedomiť, aké dôležité je uchovávať rodinnú pamäť, hovoriť o nej a učiť sa z nej.

Obrazová príloha

Obr. 1 Historická mapa obce Skýcov

Obr. 2 Súčasná mapa obce Skýcov

Obr. 3 Historická fotografia obce Skýcov

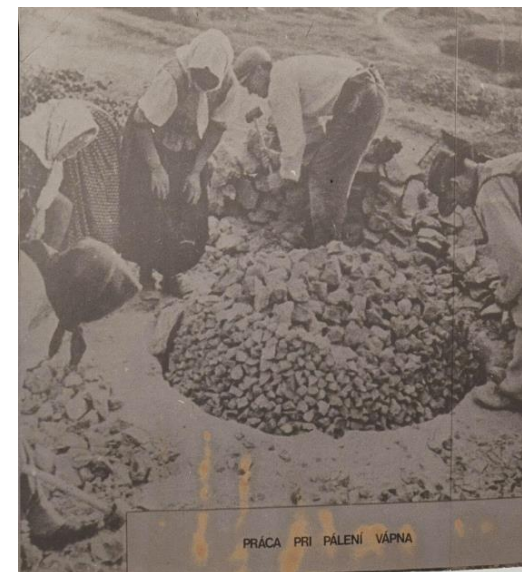
Obr. 4 Súčasná fotografia obce Skýcov

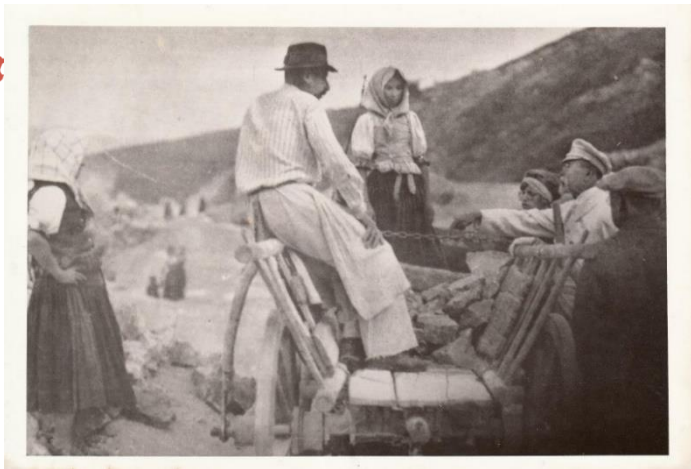
Obr. 5 Historická fotografia
vápenných pecí v obci Skýcov

Obr. 6 Historická fotografia sklepenie pecí

Obr. 7 Historická fotografia – návšteva prezidenta T. G. Masaryka

Obr. 8 Historická fotografia môjho prastarého otca Štefana Baštrnáka

Obr. 9 Historická fotografia mojej prastarej mamy Paulíny Baštrnákovej

Obr. 10 Historická fotografia z 80. rokov 20. storočia, kedy ešte stále obyvatelia – naša rodina, pálili vápno pri stavbe svojich rodinných domov

Obr. 11 Historická fotografia môjho prastarého otca Štefana Baštrnáka pri sklepení vápenej pece

Obr. 12 Historická fotografia vypálenej obce Skýcov

Obr. 13 Historická fotografia vypálenej obce Skýcov

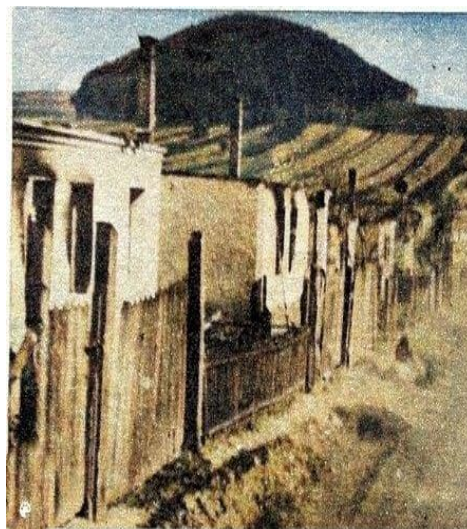
Obr. 14 Historická fotografia vypálenej obce Skýcov

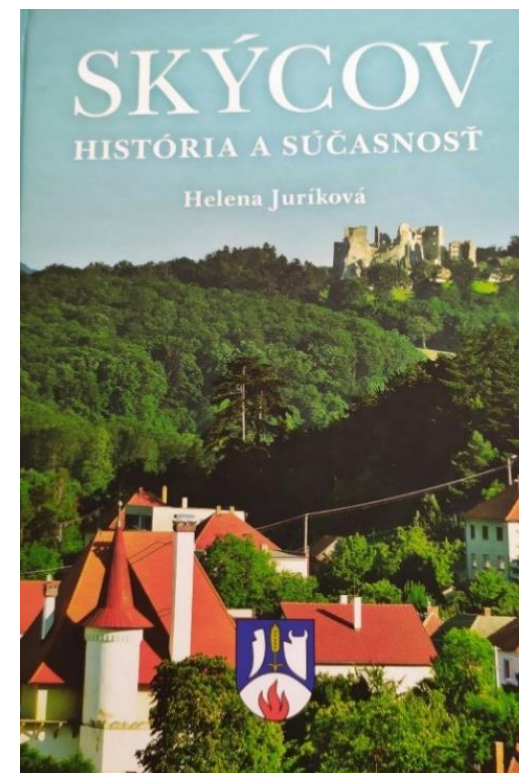
Obr. 15 Historická fotografia vypálenej obce Skýcov

Obr. 16 Historická fotografia vypálenej obce Skýcov – pohľad od domu, v ktorom bývam v súčasnosti

Obr. 17 Obal knihy, ktorú napísala moja stará mama Helena Juríková, kronikárka obce

Zoznam použitej literatúry a internetových zdrojov

JURÍKOVÁ, Helena. Skýcov. *História i súčasnosť*. Skýcov: Obec Skýcov, 2018.

História Skýcov Dostupné na internete: <https://www.facebook.com/historia.skycov> (01. 09. 2025).

Rozhovory s mojimi starými rodičmi.

Juliana Strážovská

Karolína Romanová

Gymnázium sv. Cyrila a Metoda v Nitre

Životná cesta mojej prababičky bola plná ťažkých životných situácií, straty blízkych, smútku a skúšok viery v čase komunizmu, ale aj radostného prežívania svojho povolania učiteľky, matky a babenky (babičky).

Juliana Strážovská (rod. Nemešová) sa narodila 27. 12. 1940. Jej otec sa volal Matej Nemeš a mama Mária Nemešová (rod. Trstenovičová). Juliana mala najskôr dvoch súrodencov, staršieho brata Františka a mladšiu sestru Máriu. Otec pracoval ako školník. Keď mala Juliana sedem rokov, jej mama spadla z rebríka a udrela si hlavu. Úraz bol taký vážny, že Julianina matka Mária zakrátko zomrela. Bola to pre ňu prvá veľká rana, ktorá sa jej nezahojila po celý život. Veľmi smútila nad stratou svojej matky, o ktorej hovorila, že si ju pamätá ako láskavú a dobrú ženu s krásnymi gaštanovými vlasmi, ktoré nosila pod čepcom. Po smrti mamy otcovi Matejovi s výchovou pomáhala babka a teta Veruša, ktoré ju tiež viedli k viere v Boha. O nejaký čas sa Julianin otec znovu oženil a Juliane pribudli ďalší súrodenci: rovesnička, nevlastná sestra Helena (nová mama Alžbeta si ju priviedla do rodiny) a po svadbe sa narodil najmladší brat Milan.

Pred ukončením základnej školy, keď nastal čas vybrať si svoje povolanie, jedna pani učiteľka videla v Julke veľký potenciál a poradila jej otcovi – školníkovi školy, kde chodila aj malá Julka, aby vyštudovala za učiteľku. Spočiatku s tým Juliana nesúhlasila, no nakoniec sa rozhodla, že poslúchne. Navštevovala pedagogickú školu v Nitre, zmaturovala v roku 1959.

Po maturite jej bolo pridelené učiteľské miesto v Pribete a v Nových Zámkoch, neskôr v Bánove, a potom až do dôchodku učila v rodných Komjaticiach. Učila na prvom stupni základnej školy. Bola pre svojich žiakov sprievodcom pri nadobúdaní vedomostí, ale aj náhradnou mamou. Neraz sa podelila s desiatou alebo musela riešiť menšie „nehody“, ktoré sa stali prvákom. Bola prísna, ale spravodlivá. Taktiež vyštudovala logopédiu a pomáhala deťom s rečovými vadami. Túto prácu mala veľmi rada a deti mali radi ju. Vždy ich odmeňovala omaľovankou alebo papierovou vystrihovačkou za ich snaživú prácu a pokroky v reči.

Ako 19-ročná sa vydala za môjho pradedka Antona Strážovského. S ním mala štyri deti: Želmíru (moju babičku), Jozefa, Veroniku a Cyrila. Vierka a Jožko zomreli krátko po narodení. To bola druhá rana, ktorú veľmi ťažko znášala a na istý čas to podlomilo jej zdravie. Keď mala Želmíra len 6 týždňov, Juliana nechala svoje dieťa v starostlivosti svojej svokry, s ktorou bývali a ona musela nastúpiť opäť do práce.

Ako učiteľka, podľa vtedajších pravidiel komunizmu nemohla chodiť do kostola, slobodne vyznávať vieru, ale ako kresťanka praktizovala svoju vieru tajne. Doma sa s ostatnými členmi rodiny modlila a tajne chodila do kostola v neďalekom meste, aj keď riskovala, že ju pri tom môže niekto vidieť, nahlásiť verejnej bezpečnosti (VB) a potrestať. Bohužiaľ, sa tak viackrát stalo. Jeden z jej kolegov ju uvidel ako prichádza v nedeľu do kostola a nahlásil VB. Poslali jej písomné predvolanie a musela ísť na výsluch. Našťastie ju nezatkli, iba dostala upozornenie, že nesmie chodiť do kostola a nesmie praktizovať vieru. Síce nechodila do kostola, no naďalej sa tajne doma modlila s rodinou, tajne pristupovala k sviatostiam a svojim deťom umožnila tajne prijať sviatosti.

Keď sa jej najstaršia dcéra Želmíra (moja babička) chcela vydať v kostole, nemohla tak urobiť kvôli tomu, že jej matka Juliana bola učiteľka. Preto sa dohodli, že sa moji starí rodičia zoberú na úrade, a potom v tajnosti v kostole. Keď potom moja babička Želka chodila ku sviatostiam, prichádzali Juliane opäť upozornenia zo strany komunistov. Nakoniec to utíchlo.

Po páde komunizmu pokračovala vo svojom povolání ako učiteľka až do svojho dôchodku. Učila nespočetné množstvo detí, svojich žiakov, niekoľko generácií. Okrem svojho syna, učila aj svoje vnúčatá. A čo bolo pre ňu najdôležitejšie, že už nemusela skrývať svoju vieru a nikoho zo svojej rodiny ohrozovať. Opäť začala navštevovať kostol, zúčastňovať sa na sv. omši a pristupovať k sviatostiam.

Jej celoživotným poslaním bolo učenie v neľahkom čase, ale chcela by som tiež vyzdvihnúť jej talent v kuchyni (výborne piekla, varila) i tvorivú prácu (šila a háčkovala). Chodila na kurzy. Juliana mala tak rada deti a svoje povolanie, že sa nebála následkov. Mohla si totiž vybrať iné povolanie, no ona si vybrala toto. Síce často kvôli tomu trpela, ona všetko obetovala Bohu a robila to s láskou k deťom. V čase dôchodku sa naplno venovala svojim šiestim vnúčatám, záhradke, záľubám. Doopatrovala svojho otca i svoju svokru. Vždy pomohla každému, kto potreboval.

Keď mala 63 rokov, lekári jej našli nádor v lymfatickom systéme. Nasledovala liečba. O pár mesiacov sa všetko zdalo byť v poriadku. Nádor zmizol. No nie nadhlo. Posledné Vianoce 2005 prežila v pokoji, v kruhu svojej rodiny. V januári 2006 boli lekármi nájdené metastázy v brušnej dutine. O necelé dva týždne po svojich 65. narodeninách zomrela. Bolo to 7. januára 2006.

Na Julianinom pohrebe sa zišlo, okrem rodiny, známych aj veľmi veľa jej žiakov, ktorých učila. Bola pre nich oporou, povzbudením, a hlavne milujúcou a spravodlivou učiteľkou.

Som rada, že môžem byť jej pravnučka. Aj keď som ju osobne nepoznala, z rozprávania mojej babičky a maminy viem, že to bola skvelá žena. A ako kresťanka pevne verím, že sa raz tam hore stretneme.

Obrazová příloha

Obr. 1 Juliana Strážovská,
učitelka, logopedička

Obr. 2 Svadobná fotografia,
1959

Obr. 3 Rodinná fotografia –
Juliana, Anton, Želmíra

Obr. 4 Juliana s dcérou Želmírou, 60. narodeniny

Zoznam použitej literatúry a internetových zdrojov

CIFRA Š. a kol. *Komjatice 1256 – 2006*. Martin: Neografia a. s., 2008.

RAČEKOVÁ, Katarína. *Dejiny učiteľského vzdelávania v Nitre*.

Dostupné na:

https://rep.up.krakow.pl/xmlui/bitstream/handle/11716/353/0051_20150304_mg_ra_dejiny_ucitelskeho_vzdelavania_k_racekova.pdf?sequence=1&isAllowed=y (cit. 24. 6. 2025).

Rudolf Mikláš

Sára Miklášová

Gymnázium sv. Cyrila a Metoda v Nitre

Tento text je o otcovi môjho deda z otcovej strany, Rudolfovi Miklášovi. Narodil sa 6. 11. 1923 v Potvoriciach. Jeho mama sa volala Júlia Miklášová, rodená Kusovská a jeho otec Ján Mikláš. Mal osem súrodencov.

V roku narodenia môjho pradedka sa Nitra stala jednou z piatich veľžúp, Správny výbor Slovenskej ľudovej strany prijal návrh na zriadenie Rodobrany a parlament schválil zákon na ochranu republiky. Okrem toho sa konali oslavy 60. výročia Matice slovenskej a voľby do župných zastupiteľstiev, kde najviac hlasov získala Slovenská ľudová strana, druhé miesto obsadila Agrárna strana a tretie Komunistická strana Československa.

Rudolf Mikláš študoval medicínu v Bratislave ešte počas 2. svetovej vojny a na štúdium si privyrábal v nemocnici. V roku 1948, po komunistickom prevrate, ešte počas jeho štúdií, bolo potrebné doložiť potvrdenie o vhodnosti študovať ďalej. Rudolf Mikláš preto išiel domov do Potvoríc na Národný výbor, kde mu príslušný zamestnanec napísal potvrdenie v znení: „Nikto proti Rudovi žiadne námietky.“

V roku 1948 nastal prechod od demokracie k totalite, pripojenie k sovietskemu mocenskému bloku, začiatok útlaku obyvateľstva a ekonomického úpadku. Ministri troch nekomunistických strán podali demisiu, čo Gottwald využil na verejnom zhromaždení na Staromestskom námestí, kde predložil komunistický variant riešenia vládnej krízy. Dňa 24. 2. 1948 začal komunistami inšpirovaný generálny štrajk, ktorý sa stal formou nátlaku na prezidenta, aby prijal demisiu ministrov, čo sa napokon i stalo. Komunisti počas obdobia socializmu oslavovali tento dátum ako „Vítazný február.“

Komunistický režim tvrdo zasiahol aj do náboženskej oblasti. Najmä katolícku cirkev s vtedajším pápežom Piom XII. označoval za spojenca imperializmu a poslednú oporu porazenej domácej „reakcie“. Preto sa pokúšal veriacich odpútať od pápeža a biskupov. Na to mala slúžiť Katolícka akcia v lete 1949. Akcia však stroskotala pre spontánny odpor veriacich. Veriaci chránili kňazov, ktorým hrozilo zatknutie, došlo aj k nepokojom, ktoré na niektorých miestach, napríklad v Levoči, Čadci, Drahovciach, Dolnej Krupej, prerástli do otvorených vzbúr.

Keď komunistické vedenie nedokázalo biskupom vnútiť dohodu, presadilo na jeseň 1949 prijatie cirkevných zákonov, ktoré platili bez zmien až do roku 1989. Všetky cirkvi boli podriadené štátnemu dozoru. Kňazi a kazatelia potrebovali na verejné pôsobenie štátny súhlas. Tvrdo postihovaní boli kňazi a kazatelia označení za „reakčných“. V rámci akcie „K“ v noci z 13. na 14. apríla 1950 obsadili príslušníci bezpečnosti a ľudových milícií mužské kláštory pod zámienkou, že v nich ukrývajú zbrane, nepriateľov režimu a rozširujú letáky. Rehoľníkov sústredili do niekoľkých táborov a potom ich väčšinou deportovali do Česka, kde pracovali ako robotníci. Zničilo alebo rozkradlo sa veľa vzácných umeleckých a kultúrnych pamiatok. V auguste 1950 v akcii „R“ takto koncentrovali a neskôr vyviezli rehoľné sestry. Krutý bol aj postup proti gréckokatolíckej cirkvi, ktorá sa v akcii „P“ v apríli 1950 musela zlúčiť s pravoslávnu. Kňazi a veriaci, čo tak odmietali urobiť, skončili vo väzení alebo ich presídlili. Oficiálnou ideológiou štátu sa stal ateizmus, ktorý sa šíril prostredníctvom škôl a rôznych spolkov, presadzoval sa v literatúre, novinách, rozhlase a v televízií. Veriaci boli degradovaní na občanov druhej kategórie, bez možnosti brániť sa proti útokom a presadiť sa v spoločnosti.

Napriek tomu, že Rudolf Mikláš dosahoval v škole vynikajúce výsledky, ako praktizujúcemu veriacemu mu dali umiestnenie v Nitrianskom Rudne, kde mal pôsobiť ako obvodný lekár. Vďaka intervencii viacerých lekárov tam však nikdy nenastúpil a v roku 1949 nastúpil na chirurgiu do Handlovej, kde sa po prvom mesiaci pôsobenia stal zástupcom primára. V Handlovej sa zosobášil s Hedvigou Bezákovou, ktorá bola v nemocnici zdravotnou sestrou. V roku 1956 sa im narodila dcéra Anna a v roku 1957 syn Peter (môj dedo).

Teraz vám porozprávam príhodu, ako k Rudolfovi priviezli istého komunistického „papaláša“. Prišiel do nemocnice s vážnym zranením, vraj mu hodili do hlavy kilové závažie. Doktor Mikláš nariadil operáciu, no z ústredia strany prišlo nariadenie previezť bezodkladne komunistu do Bratislavy. Doktor Mikláš s tým nesúhlasil, bol presvedčený, že pacient prevoz neprežije. Napriek nariadeniu ho úspešne zoperoval a zachránil mu tým život. Nebál sa postaviť ani proti „mocným“ pokiaľ šlo o odbornosť, zdravie a život.

V roku 1959 sa celá rodina presťahovala do Nitry, kde Rudolf dostal miesto na chirurgii, kde pôsobil ako zástupca primára. V tom čase sa na chirurgii vykonávali rozmanité operácie (karcinómy, tráviace ústrojenstvá, úrazy, neurochirurgia a iné). Rudolf Mikláš bol mimoriadnym odborníkom v oblasti chirurgie. Práci a štúdiu venoval takmer všetok svoj čas. Jeho špecialitou bola cievna chirurgia, ktorú na chirurgickom oddelení zaviedol. Popri práci na chirurgii vyučoval aj na Zdravotníckej škole v Nitre.

V tom istom roku 1959 Krajský súd v Nitre odsúdil ďalších 15 obžalovaných pre náboženskú činnosť, z nich 10 žien, na tresty od 6 mesiacov do 11 rokov, spolu na 43 rokov a 6 mesiacov. V nitrianskom Krajevom divadle sa uskutočnila premiéra hry talentovaného dramatika Petra Karvaša Polnočná omša. Pred Krajským súdom v Žiline sa konal vykonštruovaný a politicky motivovaný proces proti pracovníkom vydavateľstva Osveta. Sovietska mesačná sonda Luna 2 dosiahla povrch Mesiaca.

V roku 1961 mala nitrianska nemocnica 833 postelí na štrnástich oddeleniach, kde pracovalo 50 lekárov. Jedným z nich bol aj chirurg Rudolf Mikláš.

Počas jeho pôsobenia v Nitre ho príslušníci komunistickej strany opakovane „lanáрили“ do strany, no on bol neústupčivý a ponuku neprijal. To bol dôvod, prečo sa napriek svojej odbornosti a pracovitosti nikdy nestal primárom. O svojich utrpeniach však nikdy veľa nehovoril. Bol veľmi vytrvalý a pracovitý i napriek tomu, že kvôli komunistickému režimu bola na oddelení veľmi zlá atmosféra a miestami až neodbornosť. V rodine sa hovorí, že dôsledkom týchto pracovných napätí boli aj jeho dva infarkty, na druhý z nich zomrel 5. 3. 1984.

Počas celého života si zachoval svoju vieru, nikdy neprestal chodiť do kostola a milovať Pána Boha. Pravidelne navštevoval Kostol Nanebovstúpenia Panny Márie na Kalvárii a je pochovaný na cintoríne na Chrenovej. Dodnes veľa ľudí mojím rodičom a starým rodičom rozpráva, ako im pradedo Rudolf zachránil život.

Obrazová príloha

Obr. 1 Farské spoločenstvo z mladých čias Rudolfa Mikláša

Obr. 2 Rudolf Mikláš v práci

Obr. 3 Svadobná fotka Rudolfa a Hedvigy

Obr. 4 Rudolf s rodinou a ďalšími ľuďmi

Obr. 5 Nemocnica v Nitre

Obr. 6 Nemocnica v Nitre

Obr. 7 Rudolf so synom Petrom

Obr. 10 Kolegovia z nemocnice

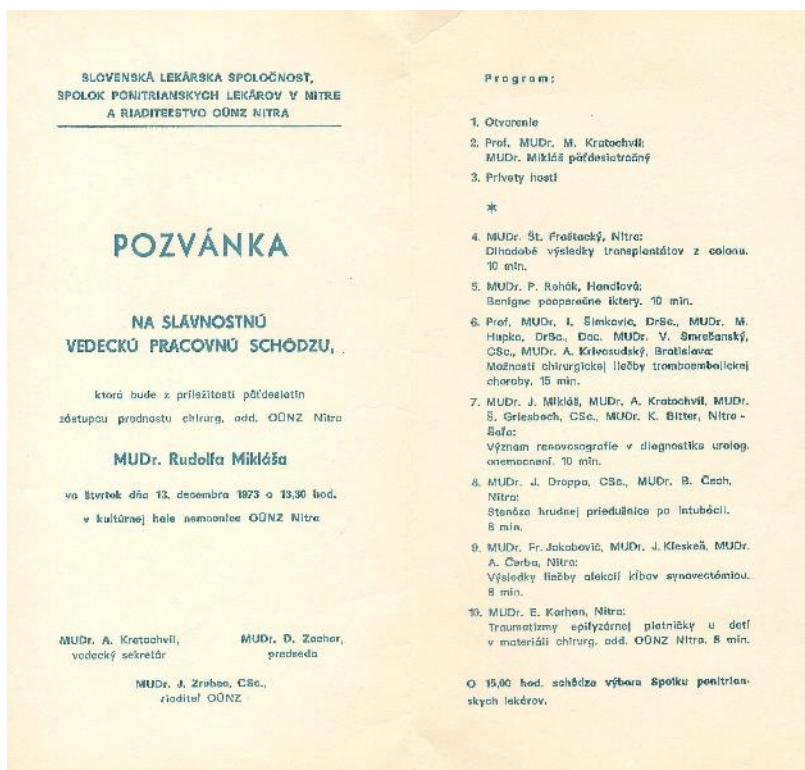
Obr. 8 Rudolf Mikláš v práci

Obr. 9 Farské spoločenstvo z mladých čias Rudolfa Mikláša

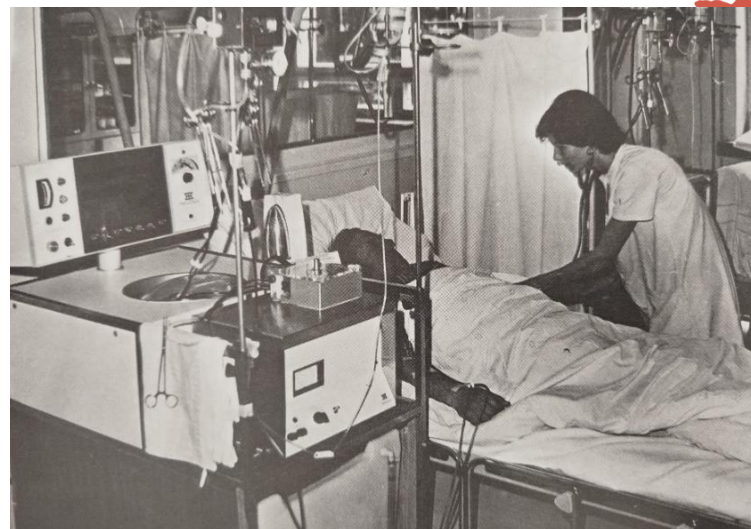
Obr. 11 Pozvánka na slávnostnú vedeckú pracovnú schôdzu

Obr. 13 Cesta na Kalváriu

Obr. 12 Hemodializačné pracovisko v nemocnici s poliklinikou

Obr. 14 Pedagógovia Strednej zdravotníckej školy v Nitre

Zoznam použitej literatúry a internetových zdrojov

ĎURICA, Milan S. *Dejiny Slovenska a Slovákov*. Bratislava: Lúč, 2003.

MARSINA, Richard. *Nitra v slovenských dejinách*. Martin: Matica slovenská, 2002.

HONZÁK, František. *Dejiny Slovenska, Dátumy, udalosti, osobnosti*. Bratislava: Slovart, 2007.

BARTLOVÁ, Alena. LETZ, Róbert. *Dejepis Národné dejiny*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 2005.

FOJTÍK, Juraj a kol. *Nitra*. Bratislava: Vydavateľstvo Obzor, 1977.

PEŠEK, Ján. *Komunistická strana Slovenska, dejiny politického subjektu*. Bratislava: Veda, 2012.

25 rokov trvania Zdravotníckej školy v Nitre. Jubilejná výročná správa. Nitra: 1971.

Spomienka na profesora Bela Fronca pri príležitosti 100. výročia jeho narodenia (V spomienkach jeho syna Cyrila Fronca)

Simona Froncová

Základná škola sv. Svorada a Benedikta v Nitre

Dňa 25. januára roku 2014 sme si pripomenuli 100. výročie narodenia profesora Vojtecha Fronca, prezývaného Belo. Narodil sa v Székelyhíde (Sedmohradsko, ktoré bolo do roku 1918 súčasťou Rakúsko-uhorskej monarchie; dnes je táto oblasť súčasťou Rumunska) ako druhé dieťa karpatským Nemcom – Kristíne a Adalbertovi. Po návrate do Kopernice (pri Kremnici) býval v tomto, najmä Nemcami osídlenom kraji. Po čase sa rodina presťahovala do Nitry. Otec Adalbert sa zamestnal vo Ferenitke (ACZ) na Mostnej ulici u pána Kramera. Syn Vojtech (Belo) absolvoval Piaristické gymnázium. Na Univerzite Komenského v Bratislave (v rokoch 1939 – 1954 nazývanej Slovenská univerzita) Belo Fronc vyštudoval jazyky – slovenský a nemecký. Tu sa spoznal so svojou budúcou manželkou Editou, ktorá v tom čase na univerzite študovala slovenčinu a históriu.

V roku 1940 uzavreli manželstvo v Spišskej Novej Vsi. Sobášnu sv. omšu celebroid Jozef Kútnik-Šmálov, svedkami boli Jozef Ambruš a Henrich Bartek (slovenskí jazykovedci). Vojtech s Editou mali päť detí, štyroch synov a jednu dcéru. Počas totalitného komunistického režimu bol Vojtech väznený ako politický väzeň. Zomrel 10. marca 1984 a je pochovaný v rodinnej hrobke na mestskom cintoríne v Nitre.

Profesor Belo Fronc je slovenskej verejnosti málo známy. Vykonával mravenčiu prácu, ktorá nebola viditeľná či dostatočne ohodnotená. Pracoval najmä v oblasti kresťansko-národnej kultúry. Ako technický redaktor, fundovaný odborník na tlač, na krásu knihy či časopisu významne spolupracoval na prvom vydaní „*Latinsko-slovenského misála*“ (Spolok sv. Vojtecha).

Objavil dovtedy nevyužitú možnosť tlače a grafiky a v roku 1943 vznikol katolícky ružomerský mesačník *Obroda*, založený Ladislavom Hanusom. Podstatne prispel aj k vytvoreniu a činnosti kresťanského povojnového časopisu *Verbum*, ktorý v Košiciach roku 1946 založila redakcia v zložení: Dr. Anton Harčár, Dr. Vendelín Jankovič, Dr. Ján Švec-Slavkovian, neskôr Janko Silan, Ján Haranta, Ladislav Hanus, Jozef Kútnik-Šmálov a ďalší. Neobyčajne rozhladený kruh vzdelancov bol zárukou vysokej úrovne časopisu a série závažných kníh, prekladov a pôvodnej tvorby (edície Logos, Vita, Signum, Opus a Lux).

Belo Fronc aktívne prekladal z nemčiny. Spomeňme niektorých autorov a ich známe literárne diela: G. Schwab – *Najkrajšie grécke báje* (Mladé letá, 1958), W. Hauff – *Rozprávky z púšte a mora* (Mladé letá, 1965), F. Timmermans – *Sedliacky žalm* (Tatran, 1970), K. May – *Posledný Inkov odkaz* (Mladé letá, 1971).

Knižne spolupracoval so slovenskými výtvarníkmi, ako M. Benka, V. Hložník či Ľ. Fulla. Do časopisov *Obroda* a *Verbum* vyhľadával rôznych prispievateľov a umožňoval im zverejniť umeleckú tvorbu (literárne činní kňazi, historici, kritici, lekári – J. Silan, R. Dilong, P. G. Hlbina, J. Kútnik-Šmálov, J. Kováč, J. Ambruš, L. Bartek, V. Uhlár, V. Jankovič, A. Harčár, L. Hanus, K. Strmeň, P. Strauss, a i., výtvarníci – J. Cincík, E. Zmeták, E. Ambrušová, L. Záborský a i.).

Belo Fronc bol aj aktívnym horolezcom, jedným z prvolezcov po tatranských štítoch spolu s J. Kvasničkom, F. Kellem st., A. Puškášom, J. Puobišom a A. Harčárom.

Obrazová príloha

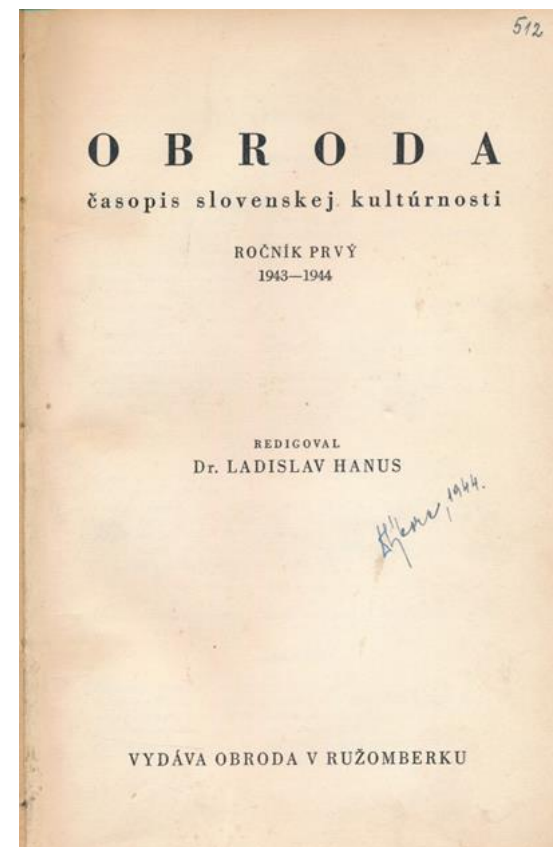
Obr. 1 Erb obce Kopernica

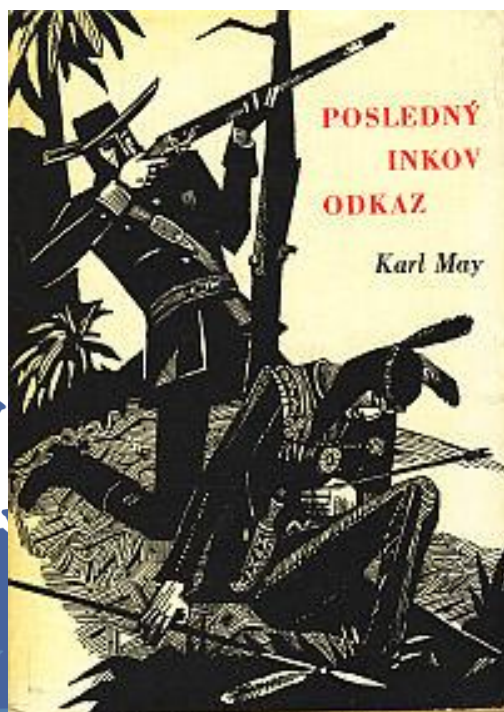
Obr. 2 Piaristický kostol a gymnázium na starej pohľadnici

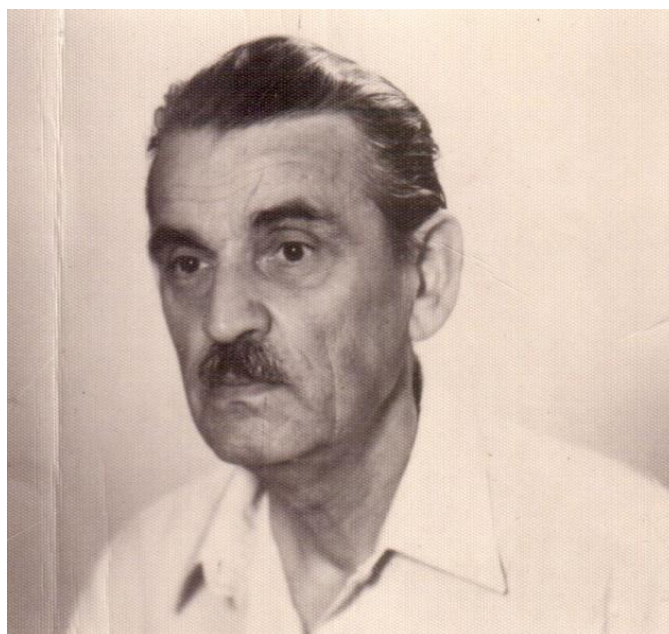
Obr. 3 Časopis Obroda

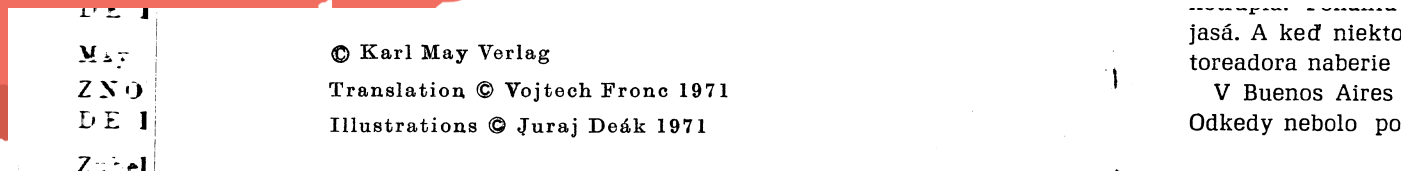
Obr. 4 Karl May, Posledný Inkov odkaz

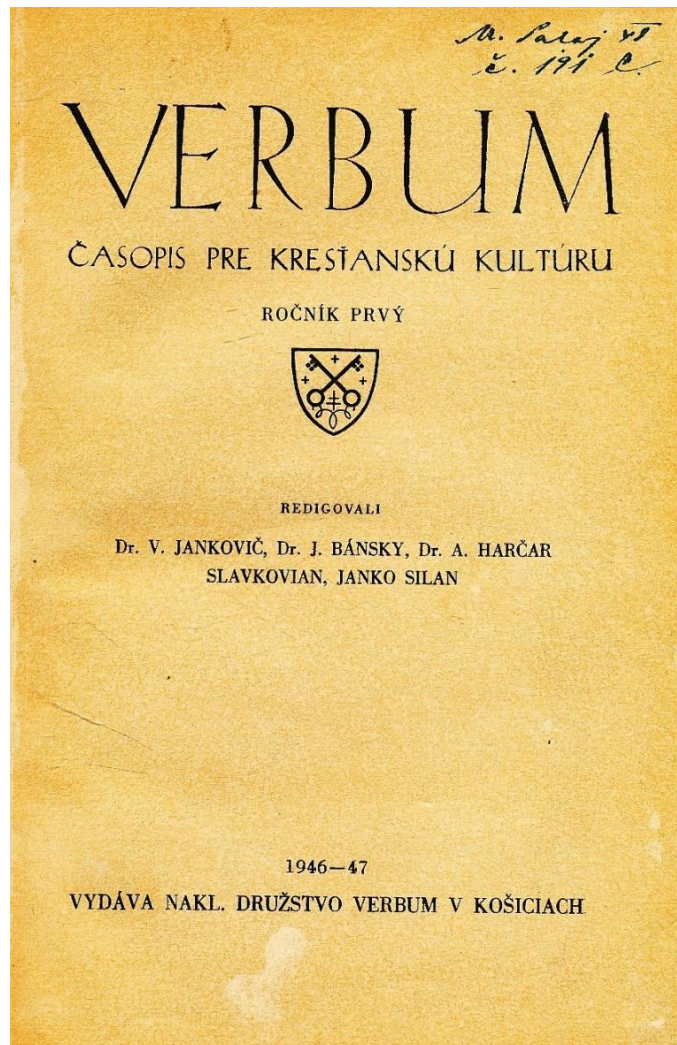
Obr. 5 Belo Fronc v starobe

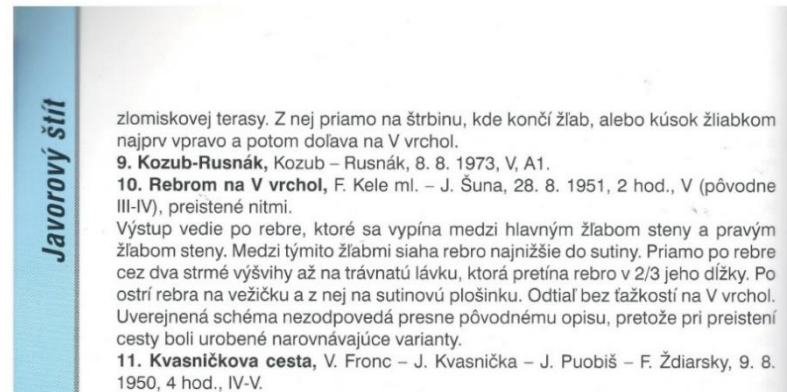
Obr. 6 Zápis o preklade Bela Fronca z knihy K. Maya – Posledný Inkov odkaz

Obr. 7 Verbum – časopis pre kresťanskú kultúru

Obr. 8 Záznam v turistickom sprievodcovi o prvovýstupe V. (Bela) Fronca a spol. na Javorový štít v roku 1950 po trase 11 – Kvasničkova cesta

Obr. 9 Trasa výstupu V. (Bela) Fronca na Javorový štít z Veľkej Studenej doliny po červenej trase 11 – Kvasničkova cesta (detail podľa turistického sprievodcu)

Zoznam použitej literatúry a internetových zdrojov

ĎURICA, Milan S. *Dejiny Slovenska a Slovákov*. Bratislava: Lúč, 2003.

MARSINA, Richard. *Nitra v slovenských dejinách*. Martin: Matica slovenská, 2002.

HONZÁK, František. *Dejiny Slovenska, Dátumy, udalosti, osobnosti*. Bratislava: Slovart, 2007.

BARTLOVÁ, Alena. LETZ, Róbert. *Dejepis Národné dejiny*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 2005.

FOJTÍK, Juraj a kol. *Nitra*. Bratislava: Vydavateľstvo Obzor, 1977.

PEŠEK, Ján. *Komunistická strana Slovenska, dejiny politického subjektu*. Bratislava: Veda, 2012.

25 rokov trvania Zdravotníckej školy v Nitre. Jubilejná výročná správa. Nitra: 1971.

Keď dedko rozprával

Lea Tadanaiová

Základná škola Topoľová 8, Nitra

Keď som sa dozvedela o téme konferencie, bola som potešená, lebo som bola presvedčená, že sa mi ponúka skvelá možnosť, ako sa dozvedieť niečo viac o tom, ako žili moji rodičia či starí rodičia. Neraz spomínali na obdobie komunizmu, a tak som sa rozhodla pozisťovať, ako to vlastne bolo. Obvolala som celú rodinu, teda aspoň tých, ktorí boli nablízku a prišlo mi na um, vytvoriť o tomto období básne. Ved' povedzte, básneň, kto by obdobie komunizmu podal v básni?

Dedko spomínal na „staré, dobré časy“, chýbajú mu, aj sa celkom potešil, že sa o minulosť zaujímam.

Babka to tiež povedala, ale nejako to viacero nerozvádza.

Mamina mi hovorila ako chodila s kamarátkami von, nemali telefón, nikto ich nehľadal, podľa nej to bolo fajn.

Ocinovi utkveto najviac, keď rodičia zakričali z balkóna, museli ich počuť a prerušiť hru a ísť domov, to isté platilo, aj keď zasvietili lampy, museli byť doma.

Samozrejme, som o tomto období videla aj veľa filmov a všetko toto dokopy ma inšpirovalo k nasledovnej básni.

Komunizmus bratu

Na stene visel starý Marx ,
v telke furt ten istý kárz
pracuj, trp a ver v ideu,
kým papaláš si líhal v medu.

Na stole chlieb a možno tuk.
A v obchode?
Iba prázdny pult.
Banány raz – to bola sláva,
pol dediny stála za dva!

Školy nás učili:
„Západ klame“
No každý túžil po rifliach, známe?
Marlboro, žuvačky, slzy smiechu –
Len nie z Tuzexu, to bol hriech už.

Fronty na mäso, fronty na dary,
každý chcel aspoň trochu „náhrady“.
Kto mal známosť, mal aj lepší svet,
ostatní šúchali iba päty späť.

Sviatky práce, lampióny, spevy, všetci
v rade,
no s prázdnu vierou v hlave.
Pionieri s červenou šatkou na krku
a doma ticho, bez slova, v strachu.

O slobode sme iba snili,
v šepote, keď rádio brblalo v chvíli.
Slová sa vážili, ticho sa nosilo,
v krčmách sa kecalo, ale potichu, v stíhu.

Sused ťa mohol udať hneď,
za vtip o Brežnevovi – šmyk na sled.
Ticho, bratu, aj múr má uši
a v pive plávajú štátne duši.

No vieš, čo?
Boli sme aj tak ľudia,
aj smiali sa, aj plakali – v blude.

Vedeli sme prežiť, aj keď bol klam,
a niekedy s úsmevom, niekedy i haň.

A dnes spomíname raz s hnevom,
raz s humorom, niektorí aj s láskou, iní s odporom.
Lebo nebolo všetko len čierne, či biele,
ale pravdu povedzme – nebolo veselé.

Chcela by som žiť v tej dobe preto, lebo to bol život bez mobilov, tabletov, nikto neriešil, ako vyzeráte, kamarátstva vtedy vznikali podľa mňa veľmi rýchlo, boli by sme na sídlisku ako jedna veľká rodina. Hej, ja viem, že to vtedy nebolo úplne „ružové“, ťažko sa zháňali niektoré tovary, ktoré si dnes môžeme hocikedy kúpiť, sú dnes viacej dostupné. Podľa mňa bola väčšia voľnosť a deti mali viacej možností ako tráviť voľný čas, ihriská boli plné, mobily neexistovali, mohlo sa viacej času tráviť s kamošmi a rodičmi. Nevýhody sa týkali hlavne dospelých, obmedzovali ich v práci, hovoriť tiež nemohli čo chceli, ale to je skoro aj dnes, deti prostie tieto veci neriešia. Celkom by sa mi páčilo zažiť taký letný pioniersky tábor, ak bol podobný ako tábory dnes, muselo tam byť fajn.

Asi najväčšie zmeny, ak mám porovnať minulosť a dnešok, sa týkajú možností cestovania. Dedko mi hovoril, že ísť do cudziny nebolo ľahké, veď som to videla aj v mnohých filmoch, aj keď sa priznávam, že mojím najobľúbenejším z tohto obdobia je Občiansky preukaz.

Každá doba má svoje výhody i nevýhody, ale nemali by sme zabúdať ani na to, že najväčším šťastím človeka, nech žije kdekoľvek, je radosť, kamaráti a sloboda.

Zoznam použitej literatúry a internetových zdrojov

Spomienky mojich starých rodičov.

Ján Gančík

Magdaléna Romanová

Gymnázium sv. Cyrila a Metoda v Nitre

Ján Gančík sa narodil 27. októbra 1883 vo Veľkom Lapáši. Vyrastal na majeri, nechodil do školy a nevedel ani čítať, ani písať.

Keď mal 18 rokov, presťahoval sa s rodinou do Komjatíc. Začal pracovať u grófa Ladislava Nemeša v komjatickom kaštieli, ktorý dnes už nestojí. Oženil sa, za manželku si vzal Katarínu rod. Kolárovú, ktorá sa narodila v roku 1888. Najskôr mali spolu štyri deti. Volali sa Mária (1908), Ján (1910), Etela (1912), Helena (1914).

Keď boli deti ešte malé, ich otec musel narukovať do prvej svetovej vojny. Ruženec, ktorý mu pri odchode z domu dala jeho manželka, nosil stále so sebou a neprestajne sa na ňom modlil. Dal sa zajat ruskými vojakmi (nechcel totiž nikoho zabiť, veril, že jeho „nepriateľ“ má tiež doma ženu a deti) a bol odvečený na Sibír, kde zostal až do konca vojny. Hlad, bieda, chlad. Takto by sme mohli opísať ich podmienky. Zajatci v tábore pracovali, sami si museli dopestovať pšenicu, zemiaky, chovať hydinu, kozy, sami si piekli chlieb.

V zajateckom tábore sa zajatci mohli voľne pohybovať, pokiaľ neprekročili hranice, inak by ich boli zastrelili. Mohli ísť aj do lesa, aby si nazbierali drevo na kúrenie či na stavbu chatiek. Ani ženy, čakajúce doma na príchod mužov z vojny, to nemali ľahké. Aby gróf dovolil Kataríne bývať v dome, ktorý patril jemu, musela ísť k nemu pracovať na panstvo. A tak Katarína nechala doma deti samy a išla pracovať. K tejto neľahkej situácii sa pridružilo i to, že si Katarína v kaštieli zlomila nohu a musela o pomoc požiadať susedky.

Vojna skončila na jeseň v roku 1918 a zajatci sa mohli vrátiť domov. Istý poľský veliteľ im však poradil, aby neodchádzali, pretože prichádzala zima a oni by po ceste pomrzli. Na jeho radu teda počkali a domov sa vybrali až na jar v roku 1919 – smer Poľsko. Priateľ Poliak Jánovi poradil, aby pokračoval južne na Slovensko. Keď už bol na Slovensku, pýtal sa na mesto Nitru. Hoci nevedel čítať ani písať, domov sa vrátil zdravý, rok po vojne, v roku 1919.

Katarínu milo prekvapilo, čo sa jej muž za tie roky strávené v tábore naučil. Keďže sa tam stretli ľudia z rôznych kútov sveta a každý vedel iné remeslo, navzájom sa naučili to, čo ešte nevedeli. Zamiesiť na chlieb či poobšívvať topánky preňho po návrate domov nebol problém. Po vojne sa postupne manželom Gančíkovým narodili ešte ďalšie štyri deti: Július, Jozefína, Katarína, Margita. Ako pred vojnou, tak aj teraz, bol zamestnaný ako robotník u grófa. Medzi jednotlivými poľami, na ktorých Ján pracoval, boli krovia s vodnými kanálmi, ktoré sa tiahli až od rieky Nitry. Raz keď išiel kosiť, nešťastne padol do tohto kanála s kosou v ruke. Ako hlboko veriaceho človeka ho v tejto chvíli, ako aj v podobných ťažkých chvíľach, napadlo hneď sa pomodliť, čo aj urobil. Podarilo sa mu dostať sa z kanálu bez toho, aby sa zranil či porezal.

Po vypuknutí druhej svetovej vojny, odchode grófskej rodiny do Maďarska, po zbombardovaní a podpálení kaštieľa stratilo veľa Komjatičanov prácu. Ján začal pracovať u doktora Jaroša ako jeho kočiš. Do druhej svetovej vojny nenarukoval kvôli pokročilému veku a tiež kvôli zdravotným problémom.

V roku 1940 mal totiž krvácanie zo žalúdka. Doktor Jaroš mu poradil, aby každé ráno nalačno vypil za pohárik pálenky. Praktizoval to až do smrti. Doktor mu týmto jednoduchým spôsobom vyliečil žalúdočný vred.

Keď po skončení druhej svetovej vojny prišlo k znárodneniu pozemky, na ktorých Ján so svojou manželkou hospodárili, museli odovzdať štátu. Všetko pripadlo družstvu, do ktorého od 1948 nastúpil, pretože musel ešte pár rokov odpracovať, aby mohol ísť do dôchodku.

Po osemdesiatke pomaly strácal zrak. Moja babička si svojho prastarého otca pamätá už len ako sa doma, sediac na stoličke v kuchyni alebo na dvore na lavičke, modlil ruženec. Ruženec nosil stále so sebou vo vrecku svojho hnedého menčestrového saka.

Povahou to bol človek tichý a pokojný. Keď sa oňho starala dcéra Etela a býval u nej, viackrát ho sama posielala do krčmy na pivo, medzi chlapov, no on nikdy nešiel a zakaždým jej odvetil: „Kto by tam počúval tie hlúpe reči?! Radšej zostanem doma.“

Zomrel vo veku 84 rokov. Pochovaný je v Komjaticiach spolu so svojou manželkou.

Môj prapraprastarý otec Ján ma svojim životom oslovil práve preto, lebo hoci sa v jeho dobe nežilo ľahko a on celý život ťažko fyzicky pracoval, zažil vojnu a zajatie, nestáždval sa, žil svoj jednoduchý a duchovne založený život s nádejou v lepšie časy. Mohli by sme ho dnes nazvať, že bol pacifista, hoci on sám by sa tak nikdy nenazval, keďže nepoznal význam tohto slova. Ctil si ľudský život a presadzoval prirodzene dané morálne hodnoty. A to na ňom obdivujem, nakoľko viem, že sa mu nedostalo žiadnej vzdelanosti.

Obrazová príloha

Obr. 1 Pohľadnica

Obr. 2 Komjatický kaštieľ

Obr. 3 Ján s remeselníkmi na statku grófa, jún 1940

Obr. 7 Pôvodný náhrobný kameň

Obr. 4 Ján s manželkou Katarínou

Obr. 8 Súčasný náhrobný kameň

Zoznam použitej literatúry a internetových zdrojov

CIFRA Š. a kol., *Komjatice 1256 – 2006*. Martin: Neografia a.s., 2008.

JAHNÁTEK, Július ml. *Kaštieľ Komjatice a iné historické zmienky*. Nitra: Tlačiareň Michelangelo, 2020.

Príbeh Michala Pánisa z obdobia I. svetovej vojny Sedliak, ktorý prežil vojnu a smrť, pohľadom obrábal zem

Emma Pánisová

Gymnázium sv. Cyrila a Metoda v Nitre

Niektorí muži sa narodili pre veľké mestá, iní pre vojny. Ale Michal Pánis sa narodil pre zem.

Narodil sa v roku 1894, v tichom kraji, kde ráno začínalo zvukom kohúta a deň končil unaveným tichom medzi riadkami zemiakov. Jeho ruky poznali drsnosť pluhu už skôr, než poznali teplo skutočného objatia. Od detstva vedel, že pole nie je len práca – bolo to všetko. Hlad, ktorý prichádzal, keď úroda zlyhala, aj radosť, keď sa v sýpke nakopilo viac, než si pamäť pamätala. Svet sa zdal jednoduchý. Až do chvíle, kým prišla vojna.

V roku 1914 sa zem prestala pýtať, kto ju bude obrábať. Rakúsko-Uhorsko zatiahlo svojich synov do víru Veľkej vojny – a Michal, ešte len mládenec, musel opustiť domov. Na rozlúčku sa mu jeho Mara, vtedy ešte len dievčina s očami plnými obáv, hodila okolo krku. Držal ju tak pevne, ako neskôr pušku v zákopoch.

Bojoval na Pijave – meno, ktoré odvtedy nieslo viac krvi ako vody. Taliansky front bol nie bojiskom, ale podzemným žalárom. Kopali hlboké úkryty do skál, do mäsa hôr, len aby sa neschovali pred zimou či dažďom, ale pred guľkami, ktoré brali bez varovania. Hlavy sa nevytŕčali zo zákopov – kto sa pozrel nad okraj, ten sa už nikdy nepozrel späť. Svet sa zmenil na vlhký, kamenný hrob, kde vietor niesol výkriky a vôňu smrti.

Pri jednom z útokov ich jednotku rozdrvili. Tí, čo nezomreli, boli zajatí Talianmi. Michal sa ocitol v tábore, kde už nejstvovalo meno – len číslo. Denne dostával kúsok chleba a dúšok vody. A v očiach spoluväzňov sa objavilo to, čo vojna vždy vytvára: ľudí, ktorí žijú z krvi druhých. Slabší slabli, silnejší si brali. Michal, aj keď vychudnutý a chorý, si zachoval ľudskosť. Podelil sa, keď mal, mlčal, keď ho bolela duša viac než telo. A prežil.

Keď napokon prišla sloboda, nečakalo ich víťazstvo, ale kapusta. Prvá „sloboda“ mala chuť kyslosti, ktorú telá zajatcov nedokázali prijať. Mnohí padli hneď po jedle – akoby ich vlastná vlasť zabila tým, čo malo byť symbolom návratu. Volali to „mizerere“, žalúdočné peklo, ktoré trhalo vnútornosti rýchlejšie než guľka. Ale Michal, opäť prežil.

Keď sa vrátil domov, ponúkli mu prácu na pošte. Ale písmená pre neho nikdy nemali vôňu ako zem po daždi. Mohol ísť do fabriky, ale jeho telo sa hýbalo do rytmu poľa, nie strojov. A tak sa vrátil tam, kde to všetko začalo – stal sa opäť sedliakom. Ale nie tým istým. Časť jeho žalúdka bola preč, jazvy mu križovali telo, a každé ráno ho bolel svet. No hoci nevládal ako predtým, oráčska hrdosť mu zostala.

S Marou, ktorú si po návrate vzal, postavil dom, vychoval 5 detí a prežil ešte mnoho rokov. A keď štát žiadal mlieko, vajcia, obilie – on dával. Nie pre lásku k režimu, ale preto, že jeho povinnosťou bolo nasýtiť, nielen prežiť.

Zomrel v roku 1974. V tichosti, akou žil. Bez pamätníkov, bez slávnych slov. Ale keď sa niekto pozrie na oranicu, čo ešte stále rodí, možno tam nájde jeho ruky, ktoré ju pred desaťročiami hladkali motykou. Bol len sedliak, ale niesol v sebe vojnu, bolesť, lásku, a predovšetkým – vôľu žiť. A možno práve to je hrdinstvo, ktoré sa nestráca.

Obrazová príloha

Obr. 1, 2 Michal Pánis

Zoznam použitej literatúry a internetových zdrojov

Kratochvíl, V. – Kováč, D. – Tkadlečková, H. – Kamenec, I. *Dejepis 9. Učebnica pre 9. ročník ZŠ*. Orbis Pictus Istropolitana, 2012.

<https://slovensko.stvr.sk/rubriky/aktualne-rubriky/371527/1-svetova-vojna-110-rokov>.

<https://dennikn.sk/1288699/dejepisar-skuma-osudy-slovakov-v-prvej-svetovej-nevieme-si-ani-predstavit-cim-si-presli-na-konci-vojny-vazili-50-kil/>.

Páter Jozef Kendra

Magdaléna Maxinová

Spojená škola, Slančíkovej 2, Nitra

Postavenie a sloboda kresťanov sa počas histórie menili. Sloboda vierovyznania, ktorú prežívajú dnes, nebola vždy samozrejmou. Tak tomu bolo aj v nedávnej histórii, v období socializmu. Preto by som vám chcela priblížiť niečo o ich živote, povinnostiach, problémoch aj radoostiach v tom období. Chcem rozprávať o mojom rodinnom príslušníkovi – Jozefovi Kendrovi, ktorý si kvôli svojej viere počas socializmu zažil veľa nepríjemných skúseností. Jeho život ma inšpiroval natoľko, že som si vybrala túto tému.

Cieľom tejto práce je popísanie rozdielov a podobností, faktov a skutočností toho obdobia. Aby sme si dokázali porovnať pomocou reálnych skúseností život vtedy a život teraz. Výsledkom porovnania má byť, aby sme si vážili slobodu a možnosti, ktoré máme.

V deň Akcie K, teda keď došlo k likvidácii mužských kláštorov v Československu, páter Jozef bol len čerstvý maturant. Spolu s jeho kamarátmi pomáhal rozširovať protištátné letáky, ktoré vyjadrovali nesúhlas s týmto násilným zákrokom režimu. Jozef pochádza zo silno veriacej rodiny a jeho snom bolo stať sa kňazom, takže si myslím, že bolo jeho konanie pochopiteľné a úctyhodné. Nanešťastie pre neho bol odhalený a odsúdený na 10 rokov väzenia. Dostal peňažný trest 20 tisíc korún, prepadnutia celého majetku a stratu občianskych práv.

Pri vyšetrovaní mu prideliť referenta. Ten ho bil „pelendrekom“, čiže gumeným obuškom po hlave, po rukách alebo nohách. Išlo mu o to, aby sa Jozef priznal k niečomu, čo nebola pravda.

Nakoniec ho prinútili podpísať papier, na ktorý si neskôr dopísali to, čo bolo potrebné, aby ho mohli uväzniť. Jozef na súde povedal prokurátorovi: „To nie je pravda, čo je tam napísané.“ On na to odpovedal: „Veď ste to podpísali.“ „Lebo ma bili.“ „U nás sa nebije.“. A vec bola vybavená.

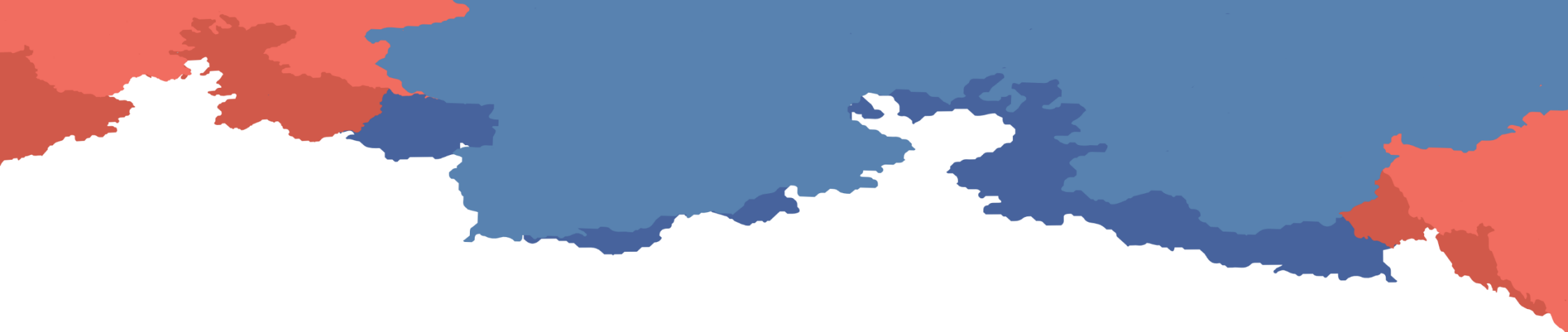
Následne ho v Prešove zavreli na 3 mesiace na samotku. O tomto období nám často rozpráva, ako o ťažkom čase na samotke. Keďže bol inteligentný mladík a v cele nemal čo robiť, väčšina väzňov by sa prechádzala do kruhu. No Jozef vedel, že keď bude kráčať do kruhu nedopadne dobre a možno sa zblázni. Chodil teda do tvaru osmičky.

Obr. 1 Jozef Kendra

Tým pádom sa musel sústrediť na jeho zložitejšiu trajektóriu a viac zapájať mozog. Keď si dozorca všimol, že sa prechádza po cele a že je na podlahe vychodená osmička, hodil mu handru a prikázal mu podlahu vydrhnúť. Túto skúsenosť vnímam veľmi nepríjemne, ale keď nám o nej rozpráva vždy má úsmev na tvári a smeje sa.

Neskôr bol odsúdený a prevezený do väzenia v Leopoldove. Väzni tam pracovali v dielňach a po robote sa zišli na dvore a v šieststupe chodili pol hodiny. Potom išiel každý do svojej cely cez ťažké staré drevené dvere s visiacou zámkom.

Mali tam iba piecku, záchod tam nebol. V kúte cely bol „žanek“ hrniec s pokrievkou, aby sa nešíril zápach. V cele bolo okolo tridsať väzňov, čo je podľa môjho názoru nehygienické a veľmi kruté.

Po roku bol transportovaný do Jáchymova. Jozef hovorí, že na ľuďoch bolo vidieť, kto je veriaci. Skutoční zločinci boli možno štyria alebo piati zo sto. Veriaci vytvárali skupiny a stretávali sa po robote. V nedeľu ráno sa tajne slúžila omša. Jeden zo skupiny stál na rohu baraku a dával pozor, lebo niektorí strážcovia ich chodili kontrolovať. Jeden uväznený kňaz dokonca napísal z pamäti časť omše v latinčine na toaletný papier. Keď sa v skupinkách modlili, tvárili sa, že sa len rozprávajú.

Jedného dňa pri práci našiel vo svojom slamníku knižku „Nasledovanie Krista“. Tú si dobre schovával a občas si z nej aj tajne čítal. Bolo to veľmi riskantné a každý malý náznak viery mohol viesť k zlým následkom.

Raz si z nej čítal aj spolu s inými väzňami a chytil ich pri tom veliteľ. Keď sa už vypytoval koho je to knižka tak jeden pán, čo sa s nimi modlil, pochádzal z toho istého kraja, ako veliteľ a ten to vzal celé na seba. Veliteľ si ho zobral so sebou, ale našťastie sa mu nič nestalo. Meno tohto pána by malo byť napísané ako charakteristika pojmu hrdina. Keby sa Jozef priznal, asi by skončil niekde na korekcii. Aj keby povedal, že knižku len našiel, neverili by mu. Našťastie, to bol jeden z najlepších veliteľov. Boli aj takí, čo sa vyžívali v tom, keď robili iným zle.

Po 5 rokoch väzby ho konečne pustili na slobodu. Po prepustení vážil 45 kíl a bol len kosť a koža. Za tento čas si „vybudoval“ mnoho zdravotných ťažkostí, a to hlavne s trávením. Zaobchádzali tam s nimi ako s menejcennými. Dostal 200 korún a kúpil si nový ancúg, lebo ho prepustili v montérkach. Paranoide sa často obzeral za seba, či ho niekto nesleduje. „Konečne na slobode, to bol dobrý pocit“, povedal Jozef.

Keď prišiel domov, jeho najmladšia sestra mala 4 roky, narodila sa teda keď bol zatvorený a nepoznala svojho vlastného brata. Pýtala sa: „Mamka, kedy ten chlop už pôjde preč?“ a mamka jej odpovedala: „Veď to náš Jožko“.

V tomto momente si musíme uvedomiť ako socialistický režim kruto rozvracal rodiny nevinných ľudí.

Pokračoval v nasledovaní svojho sna a chcel nastúpiť do pražského seminára, čo sa mu aj podarilo, ale nie nadhlo. Po krátkom čase ho objavili a prepustili. Vďaka vplyvu kamarátov sa ako 35 ročný oženil a vtedy ho tajné jednotky prestali sledovať. Keď sa oženil už o neho nemali záujem. Začal študovať na stavebnej škole a neskôr sa stal stavbyvedúcim.

Po smrti svojej ženy sa odhodlal vstúpiť do kláštora. Po revolúcii už priamo študoval teológiu v Prahe. Dňa 29. mája 1997 bol ako 67-ročný v Marianke vysvätený za kňaza. Dnes už ako 95-ročný je stále aktívny a pôsobí v reholi tešiteľov v Zlatých Moravciach. Ľudí oslovuje svojou filozofiou slobodnej vole a neustálym hľadaním dobra.

Príbehy zo života kresťanov počas socializmu boli plné strachu, nespravodlivosti a obmedzení, ktoré si dnes už ťažko vieme predstaviť. Život pátra Jozefa Kendru je silným dôkazom toho, ako hlboká viera a odhodlanie dokázali vzdorovať totalitnému režimu. Vďaka jeho viere prežil nespravodlivé väzenie, nútené práce a prenasledovanie. Jeho odvaha, vytrvalosť a vernosť svojim hodnotám sú inšpiráciou aj pre súčasnú generáciu. Táto práca ukazuje, že sloboda, ktorú dnes máme, neprišla sama od seba – je výsledkom obetí mnohých ľudí, ktorých príbehy nesmieme zabudnúť. Preto je našou povinnosťou si túto slobodu vážiť a chrániť ju.

Zoznam použitej literatúry a internetových zdrojov

Farník. Veľká Noc 2021, *Rozhovor s Páterom Jozefom Kendrom CCG*, PDF.

<https://www.facebook.com/ustav.pamati.naroda/posts/jozef-kendra-ako-mlad%C3%BD-mu%C5%BE-vydal-s-priate%C4%BEmi-proti%C5%A1t%C3%A1tne-leť%C3%A1ky-boli-v%C5%A1ak-odhale/10157276948228668/>.

<https://www.festivalslobody.sk/oceneneacute-osobnosti-2016.html>.

<https://maget.sk/ake-postavenie-mala-katolicka-cirkev-v-ceskoslovensku-po-ii-svetovej-vojne/>.

[https://sk.wikipedia.org/wiki/Akcia_K_\(kl%C3%A1tor\)](https://sk.wikipedia.org/wiki/Akcia_K_(kl%C3%A1tor)).

Cez prekážky

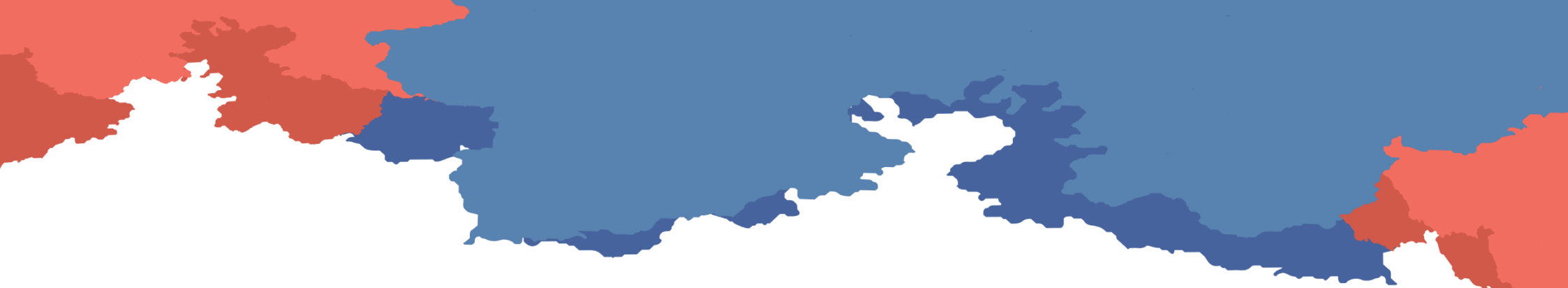
Sára Habarová

Spojená škola, organizačná zložka Stredná športová škola, Slančíkovej 2, Nitra

Vážení prítomní, spolusúťažiaci. V mojom príspevku vám chcem porozprávať o hrdinstve obyčajného človeka, ktorý prežil mnohé historické udalosti. Porozprávam vám príbeh mojej milovanej prababky Heleny, ktorá bude mať už čoskoro 94 rokov. A prečo práve o nej? Ešte i dnes svojím úsmevom a optimizmom dodáva silu celej našej rodine. Nezúfa, nenarieka, ale borí sa s tým, čo jej život nadelil.

Narodila sa v Solčanoch v roku 1931 v rodine richtára – stala sa teda občiankou 1. Československej republiky. Koncom 30. rokov už bola „prababka školáčka“. Podľa dobovej kroniky sa situácia po Mníchovskej konferencii zhoršila, napriek tomu bolo do ľudovej školy v Solčanoch zapísaných 390 žiakov. Po vyhlásení autonómie nastali v škole výrazné premeny. Úplne sa zmenila koncepcia vyučovania, zo školy sa vyradzovali mnohé knihy a učebné pomôcky a do popredia sa dostala ľudácka ideológia. Začalo sa šetriť nielen v škole, ale aj v rodine, do ktorej pribudla malá Františka.

Dôsledky šetrenia sa prejavili i v Solčanoch, kde sa sľubovaná prístavba školy nezrealizovala. V zimných mesiacoch sa pravidelne prerušovalo vyučovanie pre nedostatok paliva. Žiaci boli podvyživení, chýbalo ošatenie i obuv. Postupne odchádzali učitelia, lebo slovenskí chlapci museli bojovať za pochybné ciele svojej vlády. Na prelome rokov 1943/1944 sa sformoval tábor odporcov režimu, komunistov. Vojnové udalosti sa čoraz nástojčivejšie prejavovali i v Solčanoch. Časté letecké nálety spojencov ohrozovali okolie. Dňa 26. augusta 1944 tesne, pred vypuknutím SNP, jedna bomba zablúdila aj do obce a spadla na okraj cintorína. K tomuto roku sa viažu aj spomienky mojej prababky, ktorá pozorovala mladých, ako odchádzajú na vozoch do SNP. Aj oslobodenie jej utkvelo v pamäti. Radostné výkriky a tanec. Tešili sa na povojnový život. Dedičstvo minulosti v obci však nebolo možné zmeniť zo dňa na deň. Solčany 50. rokov boli nevzhľadnou a zle vybavenou dedinou, kde sa ulice pri daždi menili na zablatené jarky. V takejto obci sa v roku 1950 vydávala moja prababka za lesníka Antona Valaského. Svadba sa konala doma ako rodinná oslava po obrade v kostole.

Nebola to jediná zmena, spoločnosť ovládli komunisti, nasilu presviedčali ľudí, aby vstúpili do družstva. Každodenný život nebol ľahký. Narodili sa im štyri deti, o ktoré sa s láskou starali.

V 60. rokoch komunisti tvrdili, že dosiahli socializmus. No v bežnom živote ľudí sa toho veľa nezmenilo. Babka začala pracovať v kultúrnom dome. Jednotvárný život si spetrovali dychovkou miestneho Požiarneho zboru, poľovačkami, ktorých sa zúčastňoval hlavne pradedko.

70. roky 20. storočia priniesli do obce Divadelný súbor, do ktorého sa zapojil aj môj pradedko. Našla som o nich nasledovný zápis v monografii obce: „K starším ochotníkom pribudli desiatky ďalších, z nich vynikli najmä Anton Ondruš a Anton Valaský, “ – teda môj pradedko, na ktorého bola jeho manželka veľmi pyšná.

Bol to čas, kedy synovia nastúpili na povinnú vojenskú službu do Prahy. Veľkým zážitkom pre ich matku bola vojenská prísaha na pražskom letisku, tak ďaleko od Solčian. Po vojenskom výcviku sa oženili a založili si vlastné rodiny.

V roku 1989 nastala ďalšia politická zmena, pomery sa radikálne zmenili. Sloboda a možnosť cestovania prababku zaviali až do Lúrd. Život sa zrýchlil, pribudli technológie. V roku 2009 ju prekvapilo EURO, na ktoré si v peňaženke len ťažko zvykala – veď celý dlhý život rátala koruny!

V čom vidím ja, ako jedno z 19 pravnúčat, jej nesmierne hrdinstvo? Učím sa od nej radostne prežívať život a som jej vďačná za jej pomoc. Je pre mňa neustálou motiváciou ako sa vyrovnávať so zmenami a prekonávať prekážky. Vďaka nej je naša rodina silná a súdržná, a verím, že i ja dokážem všetko zvládnuť a rodinné dedičstvo ponesiem ďalej.

Obrazová příloha

Obr. 1 Svadba v roku 1950

Obr. 2 Najbližší, rok 1962

Zoznam použitej literatúry a internetových zdrojov

Fotografie z albumu rodiny Valaskej.

Letz Róbert: Dejepis pre 3. ročník gymnázií a stredných škôl.

Lukačka Ján, PhDr. ,CSc.: Solčany 1235-1985, s.160, vydalo Vlastivedné múzeum v Topoľčanoch, 343/1987.

<https://slovenskovkocke.sk/solcany>.

Gusti – topolčiansky veterinár s medzinárodným presahom

Dávid Valášek

Gymnázium, Ulica 17. novembra 1180/16, 955 01 Topolčany

Úvod

Topolčany, mesto na rieke Nitre, známe prírodou i osobnosťami z oblastí športu, kultúry, medicíny či médií. Existuje však množstvo ďalších životných príbehov, ktoré sú pre Žochárov neznáme.

Príbeh MVDr. Augusta Jonášeka, medzi blízkymi známeho ako Gusti, je príbehom človeka, ktorý spojil odbornosť s oddanosťou. Ako epizootológ stál v prvej línii v boji proti zvieracím epidémiám, no zároveň bol otcom, manželom a múdрым človekom, ktorého si najmä jeho vnuci a pravnuci pamätajú ako deda s bielou bradou. Z rodného kraja sa cez štúdium v Košiciach vydal na cestu, ktorá ho zaviedla až do Afriky či Latinskej Ameriky, a tak sa stal rešpektovanou osobou nielen doma, ale aj ďaleko v zahraničí.

Na záver čestne prehlasujeme, že práca nebola nikde publikovaná a všetky použité zdroje sú uvedené v zozname literatúry.

Rodisko

August Jonášek sa narodil 23. novembra 1929 v Urmíne (nem.) v nitrianskom okrese (príloha č.1). Dnes nesie táto obec názov Mojmirovce. Narodil sa do bohatskej remeselnícko-roľníckej rodiny Štefanovi Jonášekovi, nar. 1894, a Márií rod. Jakubičkovej, nar. 1894. Bol najmladším zo štyroch detí. Mal tri staršie sestry – Elenu, Alžbetu a Valériu (príloha č. 2). Deti vyrastali na gazdovskom sídle na Poľnom Kesove, v časti Pereš (prílohy č. 3, 4). Otec bol kováč a zároveň roľník – obrábal väčšie množstvo pôdy v okolí ich statku. Mama bola ženou v domácnosti.

Vzdelanie

Deti nemali jednoduché detstvo. Od detstva museli pomáhať rodičom na statku. Okrem toho, že manuálne pracovali, navštevovali základnú školu v obci Branč, vzdialenú asi 10 kilometrov od ich domova. Túto trasu absolvovali každý deň od svojich šiestich rokov pešo.

August bol výborný žiak a pravidelne dostával pochvaly od učiteľov. Toto tempo si držal aj neskôr, na gymnáziu. Od školského roka 1945/1946 navštevoval dnešnú Piaristickú spojenú školu sv. Jozefa Kalazanského v Nitre, ktorá existuje od septembra 1703. Počas štvorročného stredoškolského štúdia Augusta Jonášeka niesla názov Gymnázium v Nitre (prílohy č. 5, 6). Podľa výročných vysvedčení Augusta Jonášeka je zrejmé, že obľuboval jazyky, zemepis či prírodopis. Obstál aj pri fyzike a matematike (príloha č. 7). Škola bola náročná. Zo sedemnástich vyučovacích predmetov mal až tri cudzie jazyky – francúzštinu, ruštinu a latinčinu. Miloval šport a hudbu.

V máji 1949 sa konala jeho skúška dospelosti. Na základe Vysvedčenia o skúške z dospelosti vieme, že zmaturoval z jazyka slovenského a literatúry, z jazyka ruského, zo spoločenských náuk, z jazyka latinského a prírodopisu a prospel s vyznamenaním (príloha č. 8).

Päťdesiate roky 20. storočia strávil v Košiciach. Vďaka záujmu o prírodu a zvieratá smeroval na Vysokú školu veterinársku v Košiciach (v súčasnosti Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach; príloha č. 9). Dodnes patrí k popredným veterinárskym školám v celej strednej Európe. August bol jeden z prvých žiakov fakulty na tejto univerzite – nastúpil na ňu 01. 10. 1949.

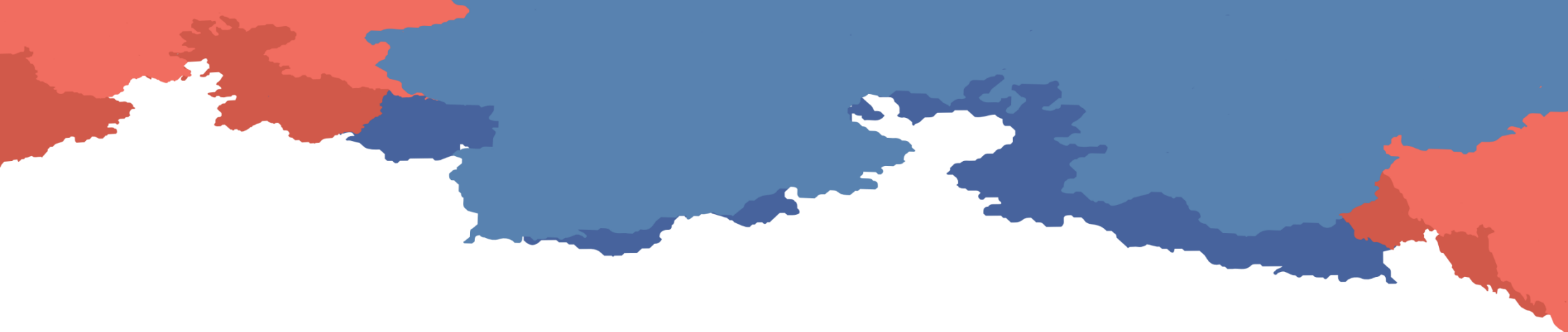
Klinické cvičenia sa robili aj v teréne, na družstvách alebo v spolupráci s miestnymi hospodárstvami. Popri štúdiu aktívne hrával basketbal.

Po dvoch úspešných rokoch štúdia však prišli obštrukcie zo strany komunistov. Nakoľko zistili, že jeho otec Štefan vlastnil sejačky, dobytok a obhospodaroval väčšie množstvo ornej pôdy mu štúdium zastavili. Otcovi zhabali majetok a označili ho termínom „kulak“ – ruské pejoratívne pomenovanie pre strednú až bohatšiu vrstvu roľníkov, dedinských úžerníkov. Nasledoval povolávací rozkaz a ako 22-ročný chalan musel nastúpiť na dva roky základnej vojenskej služby (ZVS). Aj kvôli týmto negatívnym osobným momentom mal veľký odpor voči komunistom po celý zvyšok života. Po ukončení vojenčiny s kľudom Angličana zložil skúšky 27. 09. 1956. Dňa 06. 10. 1956 bol promován za veterinárskeho lekára v Košiciach. Ďalší titul dostal 23. 05. 1967 a bol promován za doktora veterinárstva.

Rodina a kariéra

Z východného Slovenska sa dostal späť na rodnú hruď. Prvú pracovnú pozíciu získal v Topoľčanoch. Býval v obci Jacovce, len pár kilometrov od mesta, v podnájme. Od detstva miloval sladké dobroty. Zhodou okolností, v tej dobe boli Jacovce známe aj vynikajúcimi zákuskami od majstra cukrára Štefana Diviša. Vďaka častým návštevám cukrárne sa zblížil s cukrárom, s ktorým hrával šach a mariáš, a tak spoznal Evu – cukrárovu dcéru (prílohy č. 10 – 13). Netrvalo dlho a obaja sa do seba zaľúbili. Sobáš sa konal dvakrát. Prvý bol civilný – deň sobáša bol 25. 04. 1959 v Tovarníkoch na Miestnom národnom výbore a 09. 05. 1959 sa konal v poradí druhý, cirkevný svadobný obrad v miestnom Farskom kostole Návštevy Panny Márie v Jacovciach.

O rok neskôr sa im narodila ich prvá dcéra Zita, nar. 20. 03. 1960 (prílohy č. 14, 15), neskôr druhá dcéra Soňa (*28. 12. 1961) a posledný bol jeho vysnívaný syn Igor, nar. 04. 05. 1965 (prílohy č.16, 17). S deťmi sa presťahovali na adresu Krušovská 2050/21, Topoľčany. Jeho manželka bola ženou v domácnosti, pracovala len na malú chvíľu, v čase, keď ich dcéru Zitu komunisti nechceli prijať na UK v Bratislave, z dôvodu, že dcéra nie je z robotníckej rodiny. A tak sa za pár mesiacov stala výbornou šičkou vo Vzorodeve v Topoľčanoch.

August (príloha č. 18) pracoval ako všeobecný veterinárny lekár na Veterinárnej správe Topoľčany na Ulici Dr. P. Adámiho 17, kam v tej dobe patrili aj okres Partizánske a Bánovce nad Bebravou. V tom čase mala každá obec svoje poľnohospodárske družstvo.

Takže, keď bolo potrebné, veterinári pracovali aj v noci, mali tzv. služby. Deti si pamätajú, ako boli niekoľkokrát pri pôrodoch kráv či očkovaní dobytká. Gusto bol veľmi prísny na seba, aj na svojich kolegov a taktiež v rodine. V práci nebol za túto vlastnosť u všetkých veterinárov obľúbený (príloha č. 19). Avšak aj vďaka silnému odhodlaniu a striktným pravidlám sa vypracoval až na okresného epizootológa. Stal sa odborníkom na infekčné choroby hospodárskych zvierat, zaoberal sa ich šírením, výskytom a prevenciou. Aj jeho dcéra Zita má osobné spomienky na toto obdobie (viac v prílohe č. 20).

Z Topoľčan do sveta a späť

V roku 1969 dostal ako šéf veterinárov možnosť vycestovať do zahraničia ako dobrovoľník. Pred každou cestou do zahraničia si preštudoval terén, pozrel atlas a mapy (prílohy č. 21 – 24). Zakrúžkoval si mestá, v ktorých následne pôsobil a niekedy si meral vzdialenosti medzi týmito mestami. Dňa 24. 04. 1969 vycestoval na Kubu sám a po vybavení cestovných formalít (víza, devízový prísľub, ...), ubytovania a všetkých podmienok na bývanie pre svoju rodinu, manželka s deťmi cestovali za ním. (Spomienky Zity a sestry Soni na Kubu v prílohách č. 25 – 54; O odbornej práci, ktorá MVDr. Jonášeka čakala na Kube hovorí jeho kolega doc. MVDr. Jozef Kubinec, PhD. z Bratislavy v prílohe č. 55).

Igor si pamätá na otca, ako na človeka, ktorý celé dni sedel vo svojej pracovni a čítal knihy a úpenlivo ich študoval. „*Otec bol veľmi prísny. Chcel aby sme sa učili, ale nám sa nechcelo,*“ dodal. Aj dcéry ho vnímali podobne: „*Bol vážny a striktný, len málokedy s ním bola zábava.*“ Po návrate z Kuby sa pripravoval na skúšky zo španielskeho jazyka. Popritom rád poľoval – v roku 2000 získal bronzovú cenu za lov v poľovnom združení Vinohrady – Závada (prílohy č. 56 – 59).

Podľa potvrdenia z Veterinárskej fakulty VŠ poľnohospodárskej v Košiciach z 22. 10. 1974, MVDr. A. Jonášek zložil skúšky zo španielskeho jazyka (príloha č. 60).

Na krátke obdobie sa stal poradcom šéfa Štátnej veterinárnej správy so sídlom v Bratislave. Celá rodina sa mala presťahovať do Karlovej Vsi, avšak jeho manželke sa nepozdával pridelený byt, a tak sa vzdal tejto práce. V tom čase stavali chatu na Duchonke – rekreačné miesto pri vodnej nádrži neďaleko Topoľčan.

Jeho ďalším domovom, tentokrát len na pol roka, bola Angola, v ktorej bol sám (20. 01. 1980 – 23. 07. 1980). V ten rok sa vydávala jeho najstaršia dcéra Zita a jej nastávajúcim sa stal Peter Valášek z Topoľčan. Vďaka šikovným prstom mala Zita vlastnoručne ušité šaty od jej mamy Evy (prílohy č. 61, 62).

O dva roky neskôr odišiel do Afriky, konkrétne do Mozambiku s manželkou a synom (prílohy č. 63 – 80). Pôsobil tu od 20. 02. 1982 do 25. 07. 1986. Počas zahraničného pobytu bývali na adrese Quelimane, C.P.53, Mozambik spolu s kolegami zo Slovenska. (Jeho kamarát a zverolekár MVDr. Pavol Gašpar píše o tejto etape života v prílohe č. 81; Aj o nepríjemných spomienkach z Mozambiku píše syn Igor v prílohe č. 82).

Od 15. 02. 1993 do 21. 11. 1995 sa stal súčasťou delegácie pod záštitou OSN, ktorá pôsobila v Nikaragve. Pracoval tu ako epizootológ v mestečku Juigalpa na veľkých statkoch. Manželia Jonáškovci mali strach z tohto štátu v Latinskej Amerike. Manželka Eva sa milovala šatíť – vždy bola elegantne oblečená a ozdobená šperkami. To bol však problém. Viackrát videli na ulici skupiny ľudí, ktorí čakali na bohatých miestnych či cudzincov, aby ich mohli okradnúť. Nie raz im kvôli šperkom odrezali prsty či ruky od zápästia, aby získali zlaté či strieborné prstene a náramky alebo hodinky. (Viac o živote v Nikaragve zo spomienok doktora Jonáše, spísala po jeho smrti manželka Eva pre Expertízy slovenských veterinárov v prílohe č. 83).

Duchonka – miesto oddychu a zábavy

Okrem pracovných ciest chodievali na rodinné výlety do Maďarska, Rumunska alebo do vtedajšej Juhoslávie. Avšak najlepšie im bolo len pár kilometrov od Topoľčian. O najkrajších chvíľach detstva píše aj dcéra Zita v prílohe č. 84.

Ak sa na Duchonke spomenie rodina Jonášková, takmer všetci vedia, o ktorú chatu ide. Deti celé leto trávili v tomto kedysi vychytenom rekreačnom stredisku. Otec August odtiaľ chodieval do roboty. Toto miesto stalo centrom osláv (prílohy č. 85 – 92). Dcéra Zity, Zuzana, si pamätá, ako babka hovorievala: „*Potrebovala by som aspoň jednu plantáž s kávovníkom a jeden vinohrad,*“ čím mierila na množstvo vypitého moku. Stretávali sa tu aj s priateľmi a zároveň so známymi ľuďmi – s televíznou hlásateľkou Norou Beňačkovou a jej manželom Ivanom Vašicom (prílohy č. 93 – 97), primárom kardiológie NÚSCH Jozefom Pacákom z Jacoviec a s jeho rodičmi, s herečkou DAB v Nitre Evou Pavlíkovou a jej manželom, ktorý je bratom Zitiho manžela. Nechýbal ani doc. Ing. Anton Kretter, PhD., s rodinou, z Katedry marketingu na SPU v Nitre, ktorý je bratrancom Gustiho. Na chate sa v minulosti objavila aj skupina Elán.

Súčasnosť

Od 11. 12. 1995 do 22. 04. 2004 bol Gusto členom predstavenstva PD v Rastislaviciach. Manželia Jonáškoví trávili ich jeseň života v meste, ale leto si užívali na Duchonke, či na záhradke medzi obcami Jacovce a Tovarníky (príloha č. 98). Na sviatky hostili svoje deti s ich rodinami u nich doma (prílohy č. 99 – 109).

Vychovali tri vzdelané deti. Zita vyštudovala aj napriek komplikáciám s komunistickým režimom právnickú fakultu UK v Bratislave a dnes vlastní realitno-právnu kanceláriu (príloha č. 110). Je šťastne vydatá. Už 45 rokov žije s jedným a tým istým manželom, s ktorým má dve deti – dcéru Zuzanu a syna Pavla. Dnes si popri práci užíva dôchodok s jej rodinou a hlavne vnúčatami – Dávidom a Charlotte. Pravnuk Dávid bol ešte malý, ale aj napriek tomu si zaspomínal na jeho prarodičov (príloha č. 111). Druhá dcéra, Soňa (prílohy č. 112, 113), vyštudovala Vysokú školu ekonomickú v Bratislave – získala titul Dipl. Ing. Počas komunizmu utiekla za lepším životom do Rakúska. Dlhé roky pracovala v poisťovni UNIQA vo Viedni. Má dve dcéry – Nasťu a Nad'ú (príloha č. 114).

Dnes si užíva dôchodok naplno s kamarátkami, deťmi a jej vnučkou Hildegarde. Igor Jonášek vyštudoval elektrotechnickú školu na Orave, kde sa zoznámil so svojou nastávajúcou manželkou Evou. Vychovali dve deti – Máriu a Katarínu. Igor (prílohy č. 115 – 117) je veľmi zručný majster, ktorý opravuje chatu na Duchonke a so ženou sa tešia zo šiestich vnúčat.

MVDr. August Jonášek (príloha č. 126) zomrel 17. 03. 2012 vo veku 82 rokov. Jeho manželka Eva (prílohy č. 118 – 125) sa dožila 80 rokov, zomrela 25. 09. 2016.

Záver

MVDr. August Jonášek zanechal za sebou veľmi významnú a hlbokú stopu. Pomohol stovkám bezradných farmárov a tisíckam zvierat podal prvú pomoc. Aj napriek tomu, že bol nekompromisný aj voči vlastnej rodine, deti mu ďakujú za úžasné chvíle strávené na Duchonke, ale aj za nezabudnuteľné detstvo na Kube či v iných častiach sveta, do ktorých by sa možno nikdy nepozreli bez ich veterinára, otca, deda a pradedu, jednoducho nášho Gustiho Jonášeka.

V jeho živote bolo vidieť, ako veľmi ho ovplyvňoval bipolárny svet – svet takzvaný východný (socialistický) a západný (demokratický). Prejavilo sa to najmä počas jeho vysokoškolských štúdií a vybavovaní povolení na zahraničné pracovné cesty aj s celou jeho rodinou.

Čeť jeho pamiatke!

Rozhovory s rodinou

1. Rozhovor so Zitou Valáškovou, rod. Jonáškovou, v spomienkach na jej otca MVDr. Augusta Jonášeka, ďalej o jej detstve a dospievaní či o práci, ktorú vykonával jej otec a častokrát bola so súrodencami pri výkone jeho práce. Porozprávala aj o zaujímavostiach zo zahraničných ciest na Kube či z Duchonky, uskutočnený autorom 18. 06. 2025 v Topoľčanoch.
2. Rozhovor s vnukmi Evy a Gusta, so Zuzanou Valáškovou a jej bratom Pavlom, ktorí si spomínajú na detstvo strávené u babky a deda nie len u nich na byte v meste, ale najmä na Duchonke. Pamätajú si rôzne hlášky, ktoré babka rada hovorievala a tiež hlboké spomienky, ktoré ovplyvnili ich dospievanie, uskutočnený autorom 18. 06. 2025 v Topoľčanoch.
3. Telefonický rozhovor s druhou dcérou, Soňou Zimov, rod. Jonáškovou do Viedne, ktorá poskytla svoje zážitky zo života na Kube či počas letných dní na chate v rekreačnej oblasti Duchonka a porozprávala o dojímavých zážitkoch, ktoré aj vďaka návštevám obohatili jej spomienky, uskutočnený autorom 20. 06. 2025 v Topoľčanoch.

-
4. Telefonický rozhovor s herečkou Divadla Andreja Bagara v Nitre Evou Pavlíkovou, ktorá si pamätá na rodičov jej švagrinej s úsmevom na tvári, uskutočnený autorom 20. 06. 2025 v Topoľčanoch.
 5. Rozhovor so synom Evy a Augusta Jonáška, Igorom Jonášekom, ktorý poskytol vzácne informácie zo života v Mozambiku. Okrem toho poskytol vlastný pohľad na otca, ako na vzdelaného človeka, ktorý sa nebál cestovať a spoznávať iné, častokrát chudobné kraje s cieľom pomôcť domorodému obyvateľstvu, uskutočnený autorom 22. 06. 2025 v Topoľčanoch.
 6. Osobné spomienky autora textu na jeho prarodičov, ktorých si pamätá ako malý chlapec na oslavách, Duchonke, spoločných výletoch po okolí či z rozprávania starších členov rodiny.

Obrazová príloha

Príloha č. 1 Rodný list Augusta Jonášeke.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovej

Rodný list. Zapsá: Mikšovanka
Okres: Mikša

Ročné číslo	Číslo zápisu (dátum, miesto)	Číslo mat. (dátum, miesto)	Meno dieťaťa, pohlavie, narodenstvo	Meno a priezvisko, vzťahy rodičov	Meno, meno matky, ročník	Vek	Miesto narodenia, dátum mat. zápisu, ročník, veľkosť	Prípadné poznámky podľa podpisom - Podpisy
23	mar	1929	August chlapca, ro. kal.	Štefan Jonášek ro. kal. 35 Mária Jonášková ro. kal. 35 Mikšovanka - Mikša	ro. kal. 35			Podpisy ro. ro.

158

Dobrotivná zápis. Opisy.

SLOVENSKÝ ŠTÁT
5
KŠ

Poplatok 3.- za por. č. 158/941 vypl. tím, že sa tento výťah srovnáva s matrikou narodených matričného obvodu.

v Mikšove, 21. júna 1941

matikár

Príloha č. 1 Rodný list Augusta Jonášeke. Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovej

Príloha č. 3 Vidiacky statok rodiny Jonáškových na Pereši, 09. 10. 1969.

Zdroj: súkromný archív Soni Zimov, rod. Jonáškovej

Príloha č. 2 August so súrodencami a rodičmi Máriou a Štefanom.
Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovej

Príloha č. 4 Vidiecky dom na Pereši,
bočný pohľad, 09. 10. 1969.
Zdroj: súkromný archív Soni Zimov,
rod. Jonáškovej

Príloha č. 5 Stretávka v školských laviciach Gymnázia v Nitre
po 43. rokoch, 20. 06. 1992.
Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovej, rod. Jonáškovej

Príloha č. 6 Stretávka na školskom dvore Gymnázia v Nitre po 43.
rokoch, 20. 06. 1992.
Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovej, rod. Jonáškovej

Príloha č. 7 Koncoročné vysvedčenie na Gymnáiu v Nitre A. Jonášeka, 1948/1949.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA
GYMNÁZIUM V NITRE

Císlo katalogu: 9 Skolský rok 1948/49

Výročné vysvedčenie

August Jonášek

narodený dňa 21. novembra 1929 v Poluosi Kezove
v Československej republike, náboženstva kat. cal.
žia 6. (šmej 6) triedy, dostáva za školský rok 1948/1949 toto vysvedčenie:

Chovanie: velmi dobre
Náboženská výchova: velmi dobre

Prospech	
v predmetoch povinných:	v predmetoch nepovinných:
Jazyk slovenský a literat. <u>velmi dobre</u>	Jazyk <u>velmi dobre</u>
Jazyk ruský <u>velmi dobre</u>	Konverzácia z jaz. <u>velmi dobre</u>
Jazyk francúzsky <u>dobry</u>	Písanie strojom <u>velmi dobre</u>
Jazyk latinaký <u>dobry</u>	Rýchlopis <u>velmi dobre</u>
Dějepis <u>velmi dobre</u>	Sb. spev a inštr. hudba <u>velmi dobre</u>
Úvod do filozofie <u>velmi dobre</u>	Praktické cvičenie z <u>velmi dobre</u>
Náuka o hospodárstve <u>velmi dobre</u>	Praktické cvičenie z <u>velmi dobre</u>
Národné hospodárstvo <u>velmi dobre</u>	Telocvičné hry <u>velmi dobre</u>
Zemepis <u>velmi dobre</u>	
Prírodopis <u>velmi dobre</u>	Stupeň celkového prospechu:
Chémia <u>dobry</u>	<u>velmi dobre</u>
Fyzika <u>dobry</u>	
Matematika <u>dobry</u>	
Řisovanie <u>dobry</u>	
Deskriptívna geometria <u>velmi dobre</u>	
Kreslenie — Planie <u>velmi dobre</u>	
Náuka o domácnosti <u>velmi dobre</u>	
Telová výchova <u>velmi dobre</u>	Zameškané hodiny v druhom polroku:
Hudobná výchova <u>velmi dobre</u>	spolu <u>23</u> , z nich neospravedln <u>8</u>
Umelecká výchova <u>velmi dobre</u>	
Obyčajská výchova <u>velmi dobre</u>	

Za to potvrdil Janus Lindu s velmi dobrou prospechou.
dňa 14. júna 1949
predseda
triedny profesor

STUPNICA ZNAMOK:	Chovanie	veľmi dobre	dobre	málo uspokojivé	neuspokojivé
Stupeň celkového prospechu:	Prospech	veľmi dobrý	dobry	dostaťčný	nedostaťčný
		veľmi dobrý	dobry	dostaťčný	nedostaťčný

S. 805-74 B. — Vietky práva vyhradené. 1948. — 182.

Príloha č. 8 Vysvedčenie o skúške dospelosti Augusta Jonášeka.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA
GYMNÁZIUM V NITRE

Cís. 9/VII.B.

Vysvedčenie o skúške dospelosti

(o záverečnej skúške)

August Jonášek

narodený dňa 21. novembra 1929 v Poluosi Kezove
v Československej republike, študoval od školského roku
1945/46 na Gymnáziu v Nitre v triede V.-VIII.

kde aj zavŕšil štúdiá.

Složil — skúšku dospelosti (záverečnú skúšku) podľa výnosu Poverenictva školstva, vied a umení z 5. marca 1949, č. 102.800/49-III/1 z jazyka slovenského a literárny, z jazyka ruského, zo spoločenských náuk, z jazyka labuseho a prirodopisu

Celkový prospech: prospel s vyznamenaním
Keďže August Jonášek vyhovel — zákonným požiadavkám, môže sa zapísať ako riadny — poslucháč — na univerzite vysokej školy technického smeru a na prírodovedeckej fakulte univerzity v Nitre dňa 15 júna 1949.

predseda
triedny profesor

Stupnica celkového prospechu:
prospel s vyznamenaním
prospel

S. 8571. — Vietky práva vyhradené. 1949. — 172.

Príloha č. 9 Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie PJŠ
v Košiciach,

A. Jonášek v druhom rade, štvrtý zľava, jún 1959.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 11 Usmíata Eva Divišová na moste medzi Štúrovom
a Ostrihomom v jej študentských časoch.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 10 Eva Jonášková, rod. Divišová.

Zdroj: súkromný archív Soni Zimov, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 12 Mladá Eva vo fotoateliéri.
Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj,
rod. Jonáškovéj

Príloha č. 13 Fotografia 15-ročnej Evy,
16. 09. 1951.
Zdroj: súkromný archív Igora Jonáška

Príloha č. 14 Dcéra Zita v koči, 1960.
Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj,
rod. Jonáškovéj

Príloha č. 15 Usmiata Zita
v detskej postielke, 1960.
Zdroj: súkromný archív Zity
Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

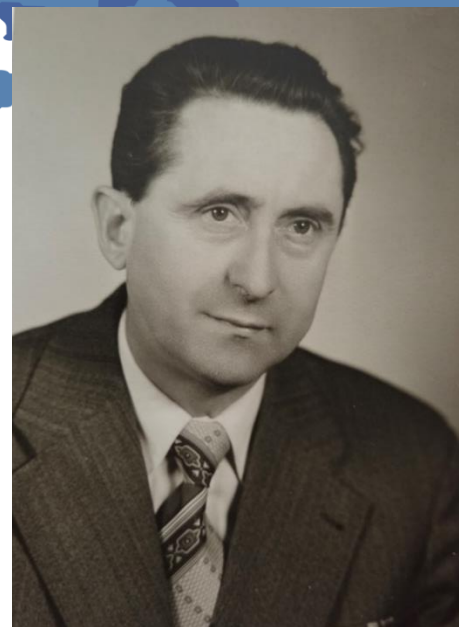
Príloha č. 16 Súrodenci – zľava: Zita, Igor a Soňa, Kuba 1968.
Zdroj: súkromný archív Igora Jonáška

Príloha č. 17 Oslava
narodenín malého
Igora, 1966.
Zdroj: súkromný archív
Igora Jonáška

Príloha č. 19 Gusto s kolegami v práci.
Zdroj: súkromný archív Igora Jonáška

Príloha č. 18 August
Jonášek v čase pôsobenia
na Veterinárnej správe
v Topolčanoch.
Zdroj: súkromný archív
Igora Jonáška

„Slovensko v minulosti niekoľkokrát zasiahli vlny závažných epidémií, a to nielen u ľudí. Pred necelými 60-timi rokmi vypukla na Slovensku slintačka a krívačka. Otec v tom čase pracoval a bol v teréne 24 hodín denne, pretože on jediný rozhodoval o krokoch, ktoré by zamedzili šíreniu tejto choroby. Išlo o veľmi nákazlivé ochorenie, ktoré postihuje najmä hovädzí dobytok, ošípané a ovce. Ďalšími nákazami, s ktorými sa zvieratá dokázali popasovať aj vďaka otcovi, MVDr. Augustovi Jonášekovi, bola tuberkulóza a brucelóza – bakteriálne ochorenie prenosné aj na ľudí. V 70. – 80. rokoch bol rozšírený aj mor ošípaných.“

Príloha č. 20 Pohľad Zity na otcovu prácu v boji proti ochoreniam.
Rozhovor a výpoveď Zity: jún 2025.

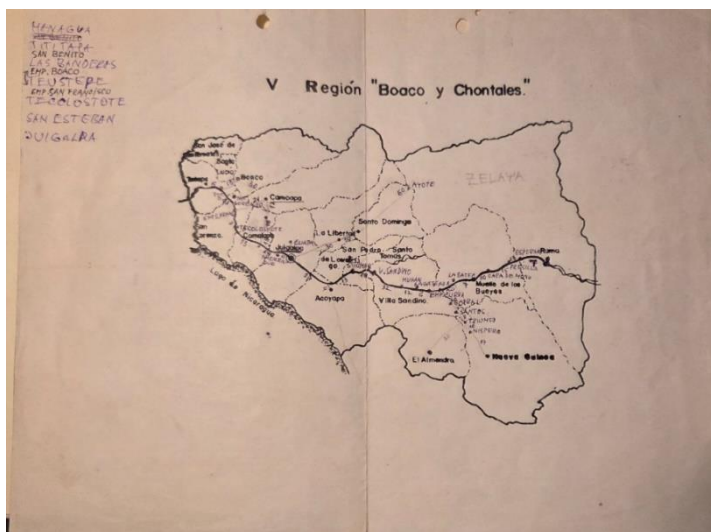
Príloha č. 21 Vyznačená mapa Nicaraguy, v ktorej pôsobil medzi rokmi 1993 – 1995.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

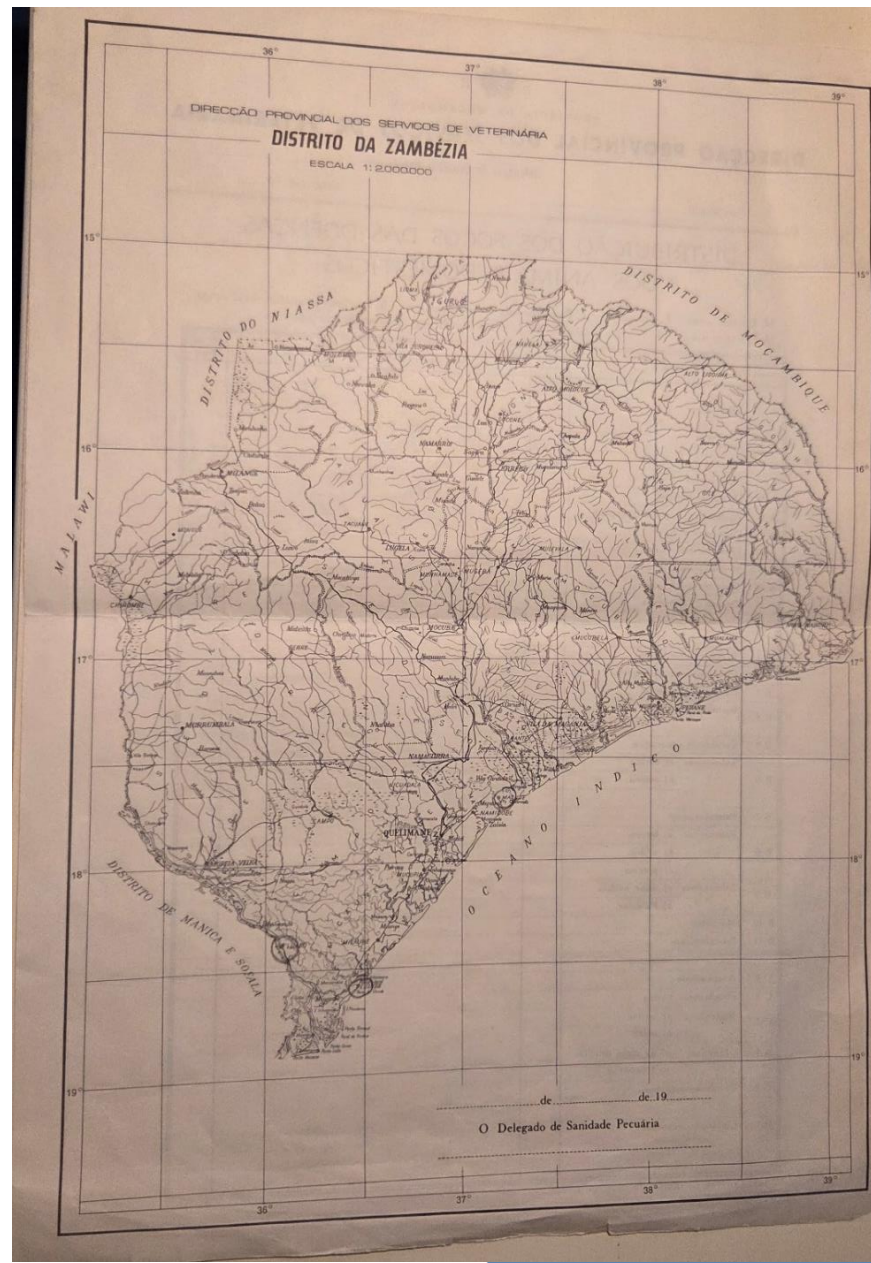
Príloha č. 22 Region Boaco y Chontoles v Nicaraguy.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

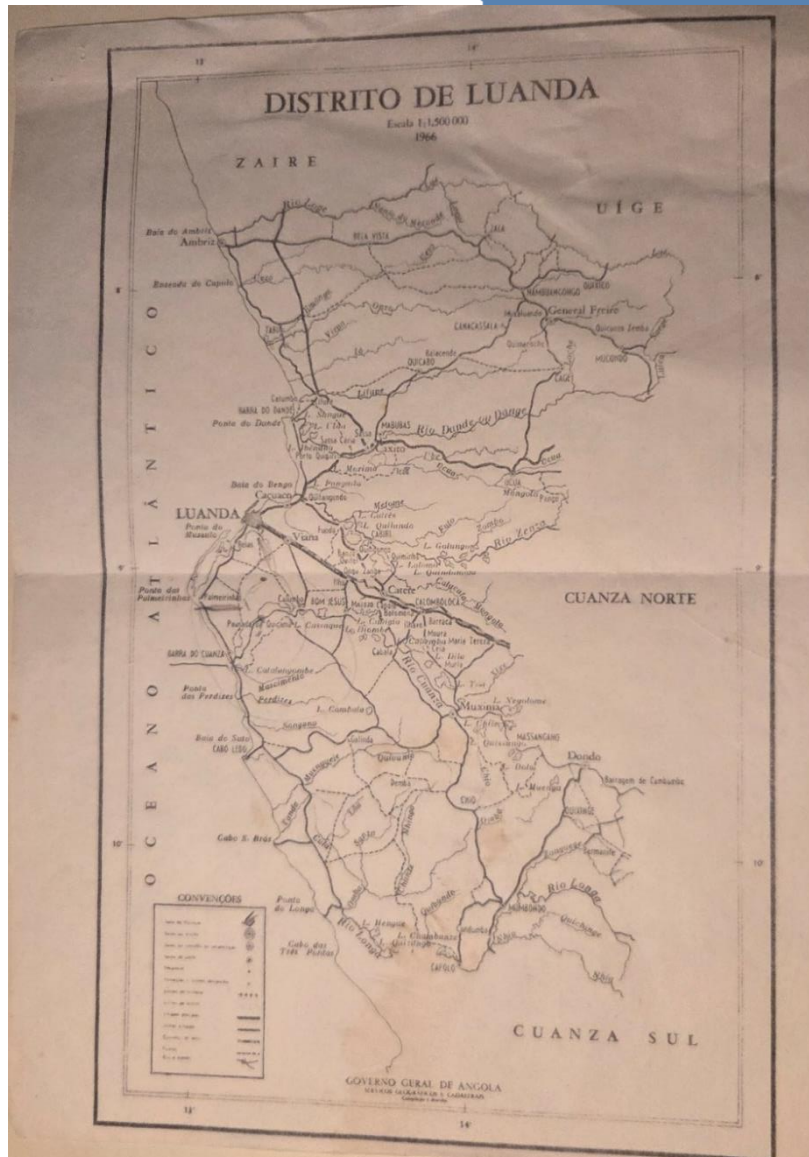
Príloha č. 23 Mapa Distrito da Zambézia v štáte Mozambik, pôsobenie 1982 – 1986.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 24 Mapa Distrito de Luanda v štáte Angola, v ktorej pôsobil v roku 1980.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovej, rod. Jonáškovej

„Na začiatok treba podotknúť, že otec, MVDr. August Jonášek, prišiel na Kubu s ambíciou pomôcť domorodcom s ich dobytkom, jeho mesačný plat nám stačil (5-člennej rodine) na potraviny a prípadne iné potrebné statky. Avšak ubytovanie bolo zabezpečené v najkrajšej štvrti v Havane pri mori vo veľkom byte. Problémom bolo to, že otec sám si ubytovanie prvé dva roky neužil, nakoľko pracoval v Santiago de Cuba, čo bolo asi 500 km od Havany a dochádzal za rodinou na víkend 2x do mesiaca. On sám tam býval vo veľmi skromných podmienkach a denne jedol ryžu s fazuľou. Po dvoch rokoch sa voči tomu ohradil, že odíde z Kuby, keď mu neposkytnú prácu pri Havane. Podobne ako u nás doma, aj tu bojoval s tuberkulózou, slintačkou a krívačkou, morom ošipaných či s brucelózou. V Havane pracovalo veľa zahraničných expertov zo Slovenska a Čiech. Jedným z nich bol aj MUDr. Ivan Vašica s manželkou Norou Beňáčkovou. O Ivanovi Vašicovi sa vpravde, že je najlepší skladateľ medzi lekármi a najlepší lekár medzi skladateľmi. Bol totiž ORL lekár. Pochádzal z hudobníckej rodiny, skrátka – veselá kopa. Jeho manželka Nora Beňáčková začínala na Slovensku kariéru televíznej hlásateľky. Boli to neuveriteľné výlety a oslavy s nimi, k čomu prispela veľkým pričinám naša mama Eva Jonášková, ktorá bola výbornou kuchárkou a hostiteľkou. Pochodili sme na aute Octávia Combi celú Kubu. Potápali sme sa v mori a lovili mušle. Radi sme chodili do zoologickej či botanickej záhrady v Havane, ktorá bola prenádherná. Bolo to krásne obdobie života. Ľudia na Kube boli zväčša chudobní a skromní, ale večer sa zabávali v skromných podmienkach po svojom. Spievali a tancovali. A my sme boli toho súčasťou. Mamička milovala život. Milovala Karibik a Latinskú Ameriku, jej hudbu a tance. Na Kube bol prídellový systém na potraviny, ale cudzinci si mohli kúpiť o niečo viac ako Kubánci. Deti od 4 rokov veku mali nárok na kubánsky rum a cigarety, určité množstvo na celý mesiac. Mamička niekedy robila kšefty. Kubánci len málokedy a v malých množstvách dostávali prídellom napríklad tabak, a tak sme ten náš predali bohatším Kubáncom, pretože sme ho nepotrebovali. Domov sme chodili zriedka. Za štyri a pol roka sme prišli len asi 2 či 3-krát na jeden mesiac. V roku 1974 sme sa z Kuby vrátili. Otec mal možnosť si vziať nejaké trofeje zvierat na pamiatku a my sme si zobrali mušle, ktoré sme za to obdobie vylovili z vôd Karibského mora.“

Príloha č. 25 Kuba očami Zity a Soni.

Rozhovory a ich výpovede z júna 2025.

Príloha č. 26 Eva s deťmi na námestí pred Museo de la Revolución, 1970.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 27 Santiago de Cuba – kasárne, 25. 01. 1971.

Zdroj: súkromný archív Igora Jonášeke

Príloha č. 28 Námestie s katedrálou v meste Santiago de Cuba, 26. 01. 1971.

Zdroj: súkromný archív Igora Jonášeke

Príloha č. 29 Santiago de Cuba, pohľad z pevnosti na pobrežie mesta, 26. 01. 1971.

Zdroj: súkromný archív Igora Jonášeke

Príloha č. 30 Letisko v meste Santiago de Cuba, 26. 01. 1971.
Zdroj: súkromný archív Igora Jonášeke

Príloha č. 31 Santiago de Cuba z lietadla, 26. 01. 1971.
Zdroj: súkromný archív Igora Jonášeke

Príloha č. 32 Dupontova vila, Varadero Kuba.
Zdroj: súkromný archív Soni Zimov, rod. Jonáškovej

Príloha č. 33 Dupontova vila, Varadero Kuba.
Zdroj: súkromný archív Soni Zimov, rod. Jonáškovej

Príloha č. 34 Pamätník Jose Martí – Námestie revolúcie (Plaza de la Revolución), 01. 02. 1971.

Zdroj: súkromný archív Soni Zimov, rod. Jonáškovej

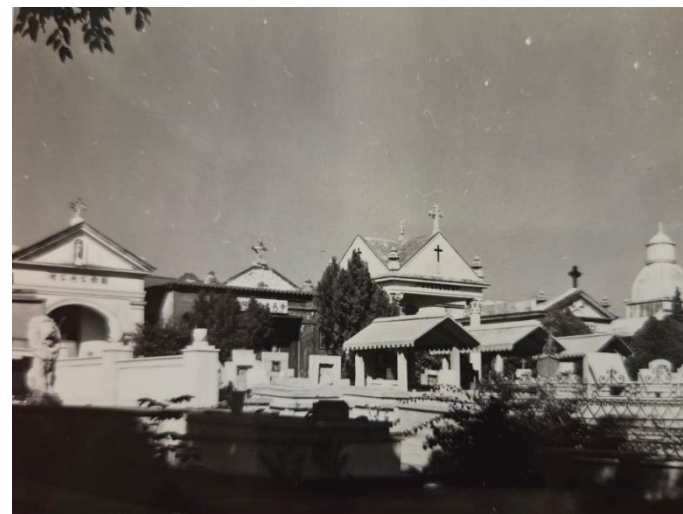
Príloha č. 35 Havana, pohľad z Polytechny, 04. 01. 1971.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovej, rod. Jonáškovej

Príloha č. 36 Čínsky cintorín, Havana, 09. 01. 1971.

Zdroj: súkromný archív Soni Zimov, rod. Jonáškovej

Príloha č. 37 Katolícky cintorín v Havane, 09. 01. 1971.

Zdroj: súkromný archív Soni Zimov, rod. Jonáškovej

Príloha č. 38 Kónské preteky, ródeo, mesto Bayamo, Kuba, 24. 01. 1971.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

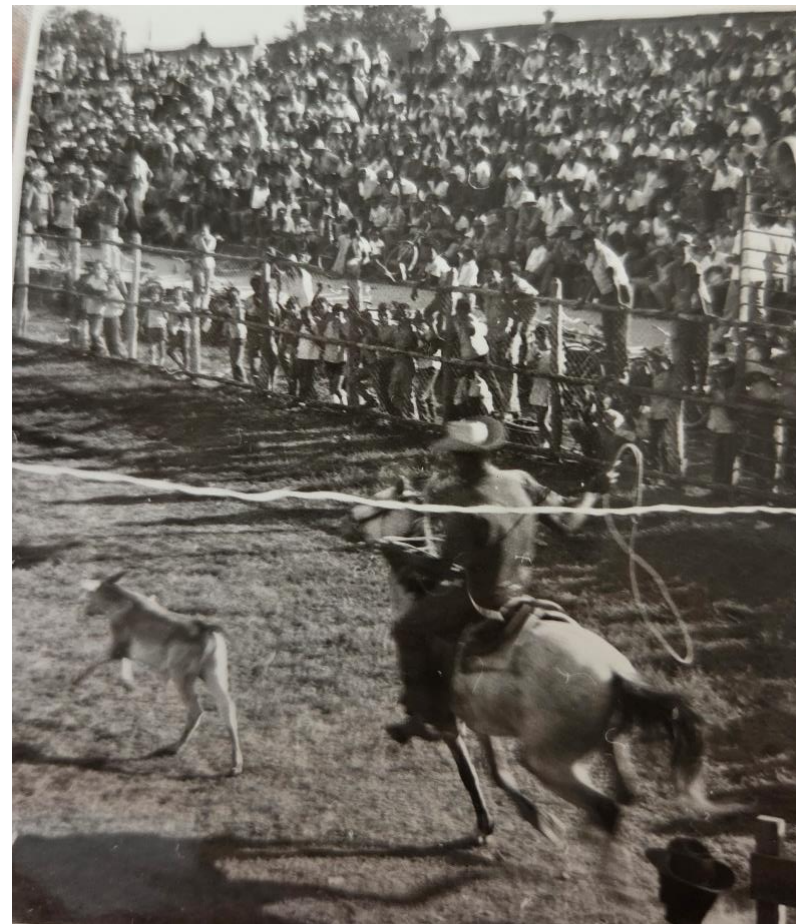
Príloha č. 40 Kónské ródeo, Bayamo, Kuba, 24. 01. 1971.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 39 Kónské ródeo, Bayamo, Kuba, 24. 01. 1971.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 41 „Cabañes de Pinos“ – chatky na Ostrove mládeže (predtým Ostrov borovic), Eva so Zitou a Soňou, 17. 01. 1971.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 42 Čínska záhrada pri reštaurácii „1831“, Havana, 01. 02. 1971.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 43 Igorko v botanickej záhrade, Kuba, 01. 01. 1971.

Zdroj: súkromný archív Igora Jonášeka

Príloha č. 44 Súrodenci v botanickej záhrade na Kube s Gustovou sestrou Helenou, 17. 01. 1971.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 45 Deti s rodičmi a ich obľúbená pláž Bacuranao s korálovým útesom blízko Havany, Kuba, 16. 01. 1971.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 46 Zitka s ulovenými mušľami na pláži Bacuranao, Havana.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 48 Soňa a Zita s ich úlovkami.

Zdroj: súkromný archív Soni Zimov, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 50 Krokodíl, ktorý sa vyhrieva na slnku, 1972.

Zdroj: súkromný archív Soni Zimov, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 47 Zitka s uloveným ulitníkom a hviezdicou na pláži Bacuranao.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 49 Krokodíliá farma na Kube.

Zdroj: súkromný archív Soni Zimov, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 52 Doktorova manželka na izbe v ich apartmáne.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 53 Jonáškovci s ich priateľmi na Kube.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 51
MVDr. August
Jonášek na pláži
St. Maria,
16. 01. 1971.
Zdroj: súkromný
archív Zity
Valáškovéj, rod.
Jonáškovéj

Príloha č. 54 Soňa, Igor a Zita na oslave narodením ich kamarátov z Kuby.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

„Poľnohospodárstvo ako celok po revolúcii na Kube bolo charakterizované ako monokultúrne a relatívne zaostalé. Cukrová trstina, tabak, citrusové plody a káva boli kedysi hlavnými poľnohospodárskymi produktmi v podmienkach ostrova pred revolúciou. Chovy hovädzieho dobytku a ostatných domácich zvierat boli extenzívne. Od roku 1907 Kuba vychovala 785 veterinárnych lekárov. V roku 1958 na Kube bolo 450 veterinárnych lekárov, no len mizivé percento z nich sa zaoberalo tzv. veľkou praxou, teda chorobami veľkých hospodárskych zvierat. Ich prevažná klientela žila v Havane a ich prax bola orientovaná na malé zvieratá a dostihové kone. Viac ako polovica týchto praktikov po revolúcii v 1958 nasledovala svojich zákazníkov do Miami a na Floridu.

Prvé pokusy o organizovanie systematického boja proti brucelóze na Kube začali už v roku 1962, ale skutočne plánovaný postup začína až koncom roku 1963, keď boli vypracované prvé veterinárne predpisy o brucelóze, ktoré spracovali Kubánci spolu so zahraničnými expertmi, hlavne veterinármi sovietskymi... V rokoch 1963 – 1966 bolo vyšetrených v porovnaní na vtedajšie kubánske pomery, veľké množstvo krvných vzoriek na protilátky BAB, čo určite možno hodnotiť kladne... V lete roku 1969 na prvej spoločnej porade slovenských a českých epizootológov (5) a sérológov (2) s Kubáncami, hlavne na základe poznatkov z východných provincií bolo dosiahnuté, že sa znova zriadi brucelózne izoláty, kde by sa hospodársky využili hlavne vysokoproduktívne kravy. Napriek týmto záverom izoláty zriadené neboli a zabíjanie kráv sa vykonávalo ďalej. V roku 1970 Fidel Castro predostrel svoj perspektívny plán na zvýšenie počtu hovädzieho dobytku a hlavne na zvýšenie počtu kráv najmenej o 500 000 ks.

Až v októbri 1971 sa uskutočnilo prvé spoločné celoštátne hodnotenie situácie v brucelóze na Kube, po prvom predchádzajúcom odbornom aktíve všetkých – slovenských a českých veterinárnych lekárov pôsobiacich toho času na Kube, na základe všetkých odborných analýz a výsledkov z laboratórií. Znova sa konštatovalo, že celkovej spolupráci by prospelo, keby v každej provincii pôsobili naši odborníci – epizootológ, sérológ a bakteriológ tak, ako bolo plánované v pôvodných kontraktach. Štátna veterinárna správa Kuby na základe analýzy tejto situácie začiatkom septembra 1971 uskutočnila aktív o brucelóze v Turiguano, kde sa zjednotili názory, ale hlavne sa dohodlo zaviesť jednotnú evidenciu a detailne sa stanovili povinnosti každého pracovníka v BAB a povinnosti na každom stupni riadenia. Na škodu veci bolo, že tieto veľmi dobré závery a opatrenia sa začali uplatňovať až koncom prvého štvrťroka 1972.

Kedže slovenskí veterinárni lekári na túto celoštátnu poradu neboli prizvaní, Dr. Giacintov, Dr. Trávníček, Dr. Čapka, Dr. Jonášek, Dr. Hajdu, Dr. Kubinec a Dr. Černovský vypracovali svoje stanovisko k aktuálnej situácii v BAB na Kube, v ktorom poukázali na nedostatky, ktoré boli príčinou, že neboli dosiahnuté také výsledky, ako sa predpokladalo a očakávalo. Zároveň sa vypracoval návrh na odstránenie týchto nedostatkov a špeciálne sa navrhli opatrenia na úseku laboratórnej, hlavne imunologickej diagnostiky brucelózy. Z našej strany sa konštatovalo, že vedenie Štátnej veterinárnej správy Kuby sa zásadne stavia proti vakcinácii. Avšak, musela prísúpiť na určité výnimky, ktoré vyplývali z politických tlakov. Ku koncu nášho pôsobenia v oblasti likvidácie brucelózy na Kube bolo konštatované, že bolo vyšetrené 21 % z celkového stavu hovädzieho dobytku s incidenciou 1,2 % a ohniskovosťou 47,1 % v štátnom sektore. Ďalej bolo konštatované, že pri dôslednom dodržiavaní platných predpisov a nariadení by bolo možné eliminačnou metódou ozdraviť chov HD na Kube od brucelózy aj bez použitia vakcinácie.“

Príloha č. 55 Stanovisko doc. MVDr. Jozef Kubinec, PhD., v období pôsobenia jeho kamaráta a kolegu MVDr. Augusta Jonášeka na Kube.
Zdroj: Ladislav Husár a kol.: Expertízy slovenských veterinárnych lekárov v rozvojových krajinách sveta (50. výročie), str. 49 – 72, 2015.

Príloha č. 56 Súpis ocenení v love na divú zver.
In: https://spzto.wbl.sk/evidencia_vyznamenanych_to.pdf

EVIDENCIA VYZNAMENANÝCH v PZ: VINOHRADY-ZÁVADA						
Priezvisko a Meno	Druh vyznamenania a dátum udelenia					Poznámka o vyznam.
	Bronz	Striebro	Zlato	Zlatý kamzík	Sv. Hubert	
Petráš Miroslav	1997	2008				
MVDr Jonášek Gústav	2000					
Aschengeschwantner Ján	2002	2018				
Milata Michal	2002					
Božik Štefan	2004	2018				
Božik Michal	2008	2018				
Michalka Ján	2009	2019				
Božik Dušan	2010					
Báleš Pavol	1989	1995	2012			
Godál Ján	1998	2012				
Božik Emil	2013					
Božik Juraj	2018					
Michalka Juraj	2019					

Príloha č. 57 Gusti a jeho obľúbená poľovačka.
Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 58 Gusti s kolegom a s ulovenou zverou.
Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 60 Skúška
zo španielskeho jazyka
s prospedom –
prospel, 22. 10.
1974.

Zdroj: súkromný
archív Zity Valáškovéj,
rod. Jonáškovéj

VETERINÁRSKA FAKULTA VYSOKEJ SKOLY POĽNOHOSPODÁRSKEJ V KOŠICIACH
KATEDRA JAZYKOV
Ašpirantské skúšky jazykové
C. prot. 447

POTVRDENIE
o složení skúšky z jazyka španielskeho podľa vyhlášky
čís. 198 Štátnej komisie pre vedecké hodnosti zo dňa 11. novembra 1964.

Ašpirant MVDr. Jonášek Gustáv,
narodený dňa 21. novembra 1929 / 1929/ v Mojmírovciach, okres Nitra
fakulta (ústav) Štátna veterinárna správa Ministerstva poľnohospodárstva
a výšiv, Krajské oddelenie v Bratislave, Dostojevského zli.
školef Prof. MVDr. Vrtiak Jaroslav, D rSc.
podrobil sa na tunajšej Katedre jazykov skúške z vyššie uvedeného jazyka s prospedom
prospel

V Košiciach dňa 22. októbra 1974

Doc. Jurošovič
za vedúceho aspiranta

Sukubová
vedúci alebo zástupca Katedry jazykov

Štefánik
aspirant

Stupnica prospedu: prospel — neprospel.

Príloha č. 59 Trofeje na stene jeho pracovne v byte MVDr. A. Jonášeka.
Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 61 Svadba Zity a Petra Valášeka, november 1980.
Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 62 Hostia na svadbe Zity a Petra Valášeka,
november 1980.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovvej, rod. Jonáškovvej

Príloha č. 64 MVDr.
August Jonášek na
poľovačke, Mozambik.
Zdroj: súkromný archív
Soni Zimov, rod.
Jonáškovvej

Príloha č. 63 Manželia Jonáškovci v Quelimane, Mozambik.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovvej, rod. Jonáškovvej

Príloha č. 65 Nakladanie chorej a usmrtenej zvery do kafilérie,
Mozambik.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovvej, rod. Jonáškovvej

Príloha č. 66 Hromadné pochovanie kráv chorých na brucelózu, Mozambik.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

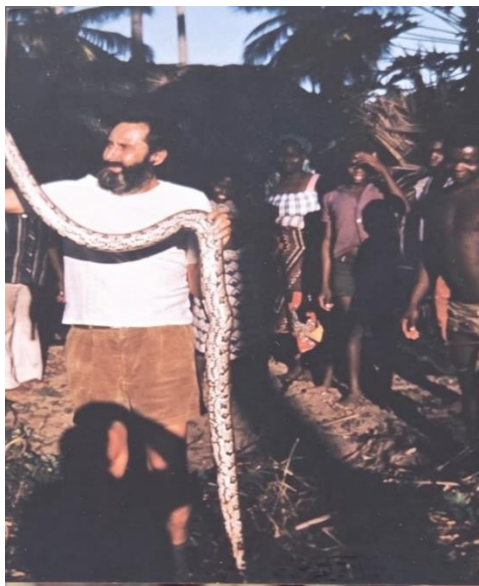
Príloha č. 68 MVDr. August Jonášek na prieskumnej plavbe Mozambikom, rok 1982.

Zdroj: súkromný archív Igora Jonášeka

Príloha č. 67 MVDr. August Jonášek s domorodcami a hadom, Mozambik.

Zdroj: súkromný archív Soni Zimov, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 69 Gusti na mori s domorodcom, Mozambik, leto 1982.

Zdroj: súkromný archív Igora Jonášeka

Príloha č. 71 Manželia Jonáškovci vo vodách Indického oceánu.

Zdroj: súkromný archív Igora Jonášeka

Príloha č. 70 Manželia Jonáškovci vo vodách Indického oceánu.

Zdroj: súkromný archív Igora Jonášeka

Príloha č. 72 Igor s rodičmi v Mozambiku.
Zdroj: súkromný archív Igora Jonáše

Príloha č. 74 Igor na kraji útesu chytajúci ryby.
Zdroj: súkromný archív Igora Jonáše

Príloha č. 73 Donna Eva na pláži s domorodcami
nesúcimi ulovenú raju.
Zdroj: súkromný archív Igora Jonáše

Príloha č. 75 Eva s priateľmi pri posedení v Mozambiku.
Zdroj: súkromný archív Igora Jonáše

Príloha č. 76 Jednoduchý život obyvateľov
Quelimane, Mozambik.
Zdroj: súkromný archív Igora Jonáška

Príloha č. 77 Rušné námestie s trhom, Quelimane, Mozambik.
Zdroj: súkromný archív Igora Jonáška

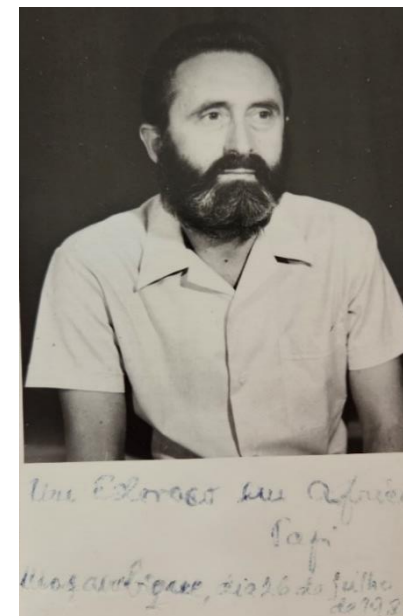
Príloha č. 78
Eva Jonášková
s priateľkou a jej
synom
v Mozambiku.
Zdroj: súkromný
archív Igora
Jonáška

Príloha č.79 Eva
pred domom
v Mozambiku.
Zdroj: súkromný
archív Igora
Jonáška

Príloha č. 80
August Jonášek
na fotografii
z miestneho
fotoateléru,
Quelimane, 1982.
Zdroj: súkromný
archív Igora
Jonáška

„Organizáciu a riadenie štátnej veterinárskej služby v Mozambiku vykonáva Instituto Nacional de Veterinária (I.N.V.) so sídlom v Mapute, ktorý je začlenený do organizačnej štruktúry ministerstva poľnohospodárstva

Príslušné oficiálne miesta pripúšťajú, že 70 % úhynov dobytka v Mozambiku je v dôsledku chorôb prenášaných kliešťami a výskytu trypanozomiázy. Pirop plazmóza, anaplazmóza a ricketzióza (heartwater) sú rozšírené po celej krajine. Ich význam je obzvlášť dôležitý v štátnom a súkromnom sektore, kde sa akaricídne kúpele praktizujú v pravidelných intervaloch. Kúpanie v akaricídnych roztokoch síce chráni zvieratá, ale musí sa vykonávať permanentne a správne, čo platí najmä pre chov európskych plemien. Akékoľvek zlyhanie protikliešťového režimu má za následok prepuknutie choroby.

East Coast Fever (horúčka východného pobrežia) sa vyskytuje v oblasti Angónie v provincii Tete na hraniciach s Malawi, kde spôsobuje značné straty. Trypanozomiáza dobytka sa vyskytovala na území Mozambiku severne od rieky Save, avšak v roku 1939 bolo zaznamenané veľké hynutie dobytka v okolí Massangeny, južne od rieky a muchy tsese sa našli v tejto oblasti v roku 1942.

Medzi 1947 a 1969 tsetse pokročila vyše 100 km južne do provincie Inhambane a trypanozomiáza je teraz endemická v tejto oblasti. Slintačka a krívačka je endemická v západnej časti provincie Maputo a Gaza, na hraniciach s Krugerovým národným parkom v Juhoafrickej republike.

Ochranné opatrenia spočívajú v systematickej vakcinácii mliečného dobytka v intervale 3 – 4 mesiace v oblastiach s vysokým rizikom, v závislosti od dostupnosti vakcíny. Podobným spôsobom sa očkujú aj mäsové stáda, zapojené do štátnych dodávok mäsa. Zavádzajú sa tiež opatrenia obmedzujúce presuny zvierat a ich predaj, avšak počas suchého obdobia dochádza k značným presunom v dôsledku hľadania pastvín a vody, ktoré nie je možné kontrolovať. Tuberkulóza je významnou chorobou v niektorých oblastiach, obzvlášť v oblasti Mombone v provincii Inhambane, na okolí Quelimane v Zambézii a v provincii Nampula. Besnota sa vyskytuje vo všetkých oblastiach Mozambiku, s najväčšou incidenciou v Nampule, Zambézii a Mapute. V roku 1979 bolo potvrdených 21 prípadov besnoty u ľudí. Africký mor ošípaných (ASF) sa vyskytol v roku 1960 vo vidieckej oblasti Muturara v provincii Tete. Po ňom nasledovali ohniská v mestských a predmestských oblastiach Tete, Quelimane, Beiry a Nampuly. Ostatné ohnisko bolo zaznamenané v Nampule, päť rokov po výskyte nákazy v Beire a štyri roky po jej výskyte v endemickej oblasti Angónia.

Technická spolupráca s Mozambikom na veterinárskom úseku začala v roku 1981, teda sedem rokov po získaní nezávislosti. Po odchode Portugalcov bol citeľný odliv odborníkov i na úseku veterinárskej služby. Chýbali najmä ľudia s laboratórnou skúsenosťou, ktorí by našťastovali zámer I.N.V-u, vybudovať menšie veterinárske laboratória na provinčnej úrovni.

V Quelimane sme prichádzali do kontaktu s pestrou plejádou zahraničných odborníkov, z ktorých spomeniem sovietskych učiteľov a vojenských poradcov, dánsky tím architektov, geológov z NDR, talianskych lekárov, švédsky tím elektrikárov, početnú skupinu kubánskych poľnohospodárov, ďalej kooperantov z Veľkej Británie, Portugalska, Bulharska, Brazílie, Chile a iných krajín. Situáciu snád' najlepšie dokreslí pozorovanie, že v jedálni hotela Chuabo v Quelimane, kde všetci kooperanti prichádzajúci do provincie Zambézia boli na istý čas ubytovaní, sme počas obeda napočítali príslušníkov 17-tich národností, ktorí pracovali ako kooperanti v rámci rozvojovej pomoci.

Veterinárska služba v tejto provincii organizačne patrila pod Direcção Provincial de Agricultura (DPA), kde bola včlenená do oddelenia zvaného departamento técnico. Tu zabezpečovala: – zverozdravotnú ochranu, – veterinárnu hygienu, – provinčné veterinárne laboratórium. Činnosť spadajúcu pod prvé dve zarážky zabezpečoval v spolupráci s personálom oddelenia MVDr. Jonášek, ktorého pôsobenie sa odvíjalo od epizootologickej situácie a prehliadky mäsa na bitúnku. V prvom rade išlo o kontrolu trypanozomiázy a krvných parazitov, zabezpečovanie povinnej vakcinácie (anthrax, sneť šelestivá, besnota) v rodinnom sektore a riešenie problémov v teréne. Adekvátny čas bolo treba venovať prehliadke mäsa na bitúnku v Quelimane, najmä v období rokov 1982 – 1983, kedy sa jatočne spracovávalo viac dobytká.“

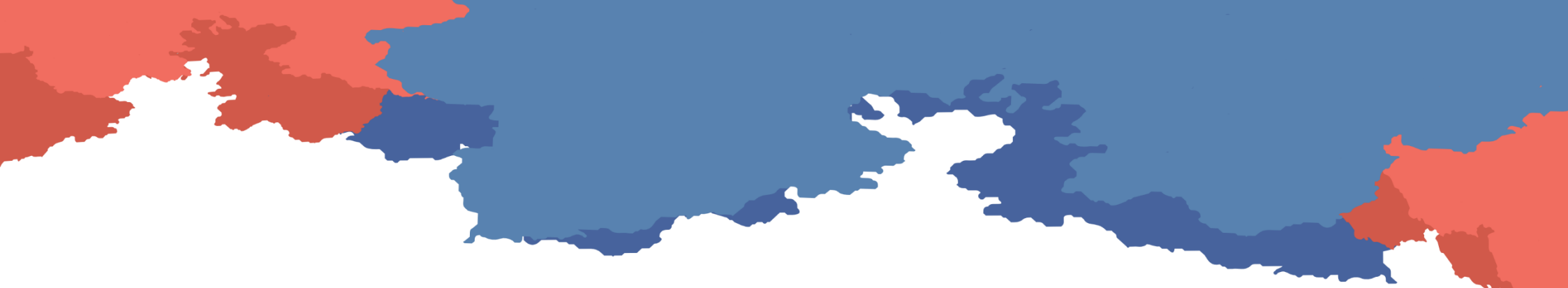
Príloha č. 81 Stanovisko MVDr. Pavla Gašpara na situáciu počas pôsobenia MVDr. A. Jonášeka v Mozambiku.

Zdroj: Ladislav Husár a kol.: Expertízy slovenských veterinárnych lekárov v rozvojových krajinách sveta (50. výročie), str. 49 – 72, 2015.

„Ochorel som na maláriu od komára. Niekoľko dní som bojoval o život a pasoval som sa so silnými horúčkami, bolesťami hlavy, necítil som si končatiny, bol som unavený a malátny. Len vďaka Božiemu zázraku sa ma podarilo zachrániť v 1000 kilometrov vzdialenom hlavnom meste Maputo. Prežil som tu s rodičmi aj pekné chvíle. Moje sestry už v tej dobe mali svoje životy. Pamätám si, ako sa v lete roku 1982 mojej sestre Zite narodila dcéra Zuzana a ja som bol s našimi v Afrike – bol to milý pozdrav z Topoľčan. Asi len málokto Slovák sa môže pochváliť tým, že spravil vodičské skúšky v Mozambiku. Po ukončení misie v Afrike 25. 07. 1986 sme prišli domov.“

Príloha č. 82 Radostné aj nemilé spomienky Igora Jonášeka na Mozambik. Rozhovor s ním bol uskutočnený v júni 2025. 2015.

„V stredoamerickej republike s rozlohou 132 tisíc štvorcových kilometrov (viac ako bývalá ČSSR), ležiacej medzi 15° a 11° severnej šírky, hraničiacej na severe s Hondurasom a na juhu s Kostarikou, ktorú na východe obmýva Karibské more a na západe Tichý oceán, pôsobil MVDr. Augustín Jonášek z OVZ Topoľčany, ktorý v tejto krajine pracoval počas svojho dvojročného kontraktu. Z pozostalostí nebohého poskytla pani Jonášeková na uverejnenie nasledujúce informácie: Môj kontrakt nebol dojednaný prostredníctvom Polytechny, ale cez medzinárodnú náborovú agentúru UNESCO so sídlom vo Švajčiarsku, na základe písomnej prihlášky, ktorú som agentúre poslal ešte počas svojho pôsobenia v Mozambiku.

V prihláške bolo treba uviesť kvalifikáciu, doterajšie praktické skúsenosti a jazykové znalosti. Samotný výber uchádzača urobil po vyhodnotení kritérií počítač. Relatívne krátko po mojom návrate z expertízy v Mozambiku sa agentúra ozvala telefonicky a ponúkla mi miesto, na ktoré som potom o niekoľko týždňov nastúpil. Bol som už takmer v dôchodkovom veku.

Pôsobil som v provinčnom mestečku Júigalpa, ležiacom v širokom údolí medzi jazerom Nicaragua a úpäťm pohoria Cordillera Amerisce, ležiacom asi sto kilometrov východne od hlavného mesta krajiny Managui. V tomto údolí, tiahnucom sa pozdĺž západného pobrežia, žije na 80 % celkovej populácie krajiny a je zároveň hlavnou oblasťou chovu hovädzieho dobytku. Pridelili ma na miestne veterinárske stredisko vo funkčnom zaradení ako „voluntario“. Moja pracovná náplň zahrňovala liečebnú a preventívnu starostlivosť o zvieratá na farmách v okolí provinčného mesta a výkon opatrení na tlmenie nákazlivých chorôb, vrátane povinnej tuberkulózy. Svoju prácu som vykonával v súčinnosti s ďalšími tromi nikaragujskými veterinármi, s ktorými som na stredisku pôsobil. Na okolí Júigalpy sa nachádzajú rozľahlé oblasti pokryté intenzívnym trávnatým porastom, rastúcim na lávovom podklade, pochádzajúcim zo sopečnej činnosti.

Po dnešný deň je táto oblasť sopečne a tektonicky činná a zemetrasenia nie sú ničím neobvyklým. Na okolí mesta sa rozkladajú dobytkárske ranče, dosahujúce úctyhodné rozmery. Napríklad na najväčšom ranči sa nachádzalo až 12 tisíc kusov dobytku, ktorý patril súkromnému majiteľovi. Prenajal som si dve izby s príslušenstvom v súkromnom dome v centre mestečka, kde som býval so svojou manželkou. Dom bol prízemný, ako všetky v meste a okolo boli betónové jarčeky. Tieto odvádzali vodu počas obdobia dažďov, ktoré sa vyznačovalo dramatickými búrkami a prudkými a výdatnými lejakmi. Napriek neistej politickej situácii zásobovanie v krajine bolo stabilné a obchodná sieť fungovala normálne. Dokonca aj v menších mestách sa nachádzali predajne obchodných reťazcov a obchody boli plne zásobené potravinárskym tovarom. Bol dostatok mäsa, múky, ryže a ostatných položiek, potrebných na úspešný chod domácnosti. Podobné konštatovanie platilo aj pre priemyselný tovar, pričom textilné materiály (anglické látky) si za svoju kvalitu zaslúžia osobitnú zmienku. K všeobecnej spokojnosti prispievalo i to, že moje finančné ocenenie bolo na dobrej úrovni.

Odmeňovali ma lepšie ako v iných krajinách, v ktorých som predtým pôsobil. Činnosť v teréne vyžadovala značné fyzické a psychické nasadenie, podmienené náročnosťou klimatických podmienok v tropickej oblasti a skutočnosťou, že bolo treba čeliť nebezpečenstvu, vyplývajúcemu z nestabilnej vnútro politickej situácie v krajine. Azda bude vhodné pripomenúť, že po zosadení diktátora Somozu sa v Nikaragve dostala k moci ľavicová sandinovská vláda (Daniel Ortega) orientovaná na ZSSR a Kubu, čo vyvolalo občiansku vojnu (1979 – 1991). Opozícia, ktorú tvorili pravíci, bola podporovaná z USA. V danej vyhrotenej situácii bola osobná bezpečnosť obyvateľstva značne ohrozená, cudzincov nevynímajúc. Až po uzavretí prímeria v roku 1990 sa situácia upokojila a Nikaragua bola demokratizovaná. Keďže som nemal súkromné vozidlo, všetky cesty do Managui (často spolu s manželkou) som vykonával pomocou verejnej autobusovej dopravy, ktorá bola častým cieľom prepádov a okradania cestujúcich.

Podobné riziko hrozilo aj pri návštevách fariem v hornatých oblastiach Centrálnej vysočiny.

V rozpätí dvadsiatich rokov som pôsobil v štyroch rozvojových krajinách: na Kube (1969 – 1972), v Angole (1980), Mozambiku (1982 – 1986) a Nikaragve (1987 – 1988) – čím som vo svojej kategórii získal prvenstvo medzi slovenskými veterinárskymi lekármi v počte expertných krajín.“

Príloha č. 83 Spomienky Evy Jonáškovej v mene jej manžela MVDr. Augusta na Nikaraguu, pre Inštitút zdelávania veterinárnych lekárov Košice, spracoval MVDr. Pavol Gašpar.

Zdroj: Ladislav Husár a kol.: Expertízy slovenských veterinárnych lekárov v rozvojových krajinách sveta (50. výročie), str. 49 – 72, 2015.

Podľa slov Gustinkovej dcéry Zity medzi jej najobľúbenejšie destinácie patria: „Na prvom mieste je detstvo u mojej babky z matkinej strany v Jacovciach u Divišovcoch. Na druhej priečke je pre mňa Kuba, na ktorej som prežila časť puberty a naučila som sa po anglicky v súkromnej škole určenej pre zahraničné rodiny či po španielsky vďaka kamarátstvom s domorodcami. Na treťom mieste je u mňa Duchonka, na ktorej sme s rodičmi a súrodencami prežili letné prázdniny, radi sme sadali k táboráku a milovali sme rodinné stretnutia u nás na terase chaty.“

Príloha č. 84 Rebríček top destinácií podľa Zity Valáškovej, rod. Jonáškovej. Rozhovor s ňou bol uskutočnený v júni 2025.

Príloha č. 85 Chata na Duchonke, roky 1978/1979.
Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 86 Chata na Duchonke zo zadnej strany, roky 1978/1979.
Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 87 Oddych na chate, zľava – Soňa, Zita a Eva (mama).
Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 88 Soňa, Zita a Eva na Duchonke, Silvester 1979.
Zdroj: súkromný archív Soni Zimov, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 89 Soňa, Zita a Eva na terase chaty na Duchonke, Silvester 1979.
Zdroj: súkromný archív Soni Zimov, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 90 Zita, Igor a Soňa v obývačke chaty na Duchonke.
Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 92 Obložené misky v obývačke chaty na Duchonke,
bratrance – Mária a Pavol.
Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 91 Oslava narodenín Gustiho –
gratulant Paľko (Zitín syn), 1990.
Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod.
Jonáškovéj

Príloha č. 93 Oslava 50. narodenín Augusta Jonášeka, tancuje
Nora Beňačková s Gustom (rok 1979).
Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 94 Skvelé priateľky – Nora a Eva s manželom Gustom na jeho oslave narodenín, 1979.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 95 Doktor Ivan Vašica, manžel Nory Beňačkovej, 1979.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 96 Oslava Gustiho „50“, Duchonka, 1979.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 97 Skvelé priateľky – Nora a Eva s manželom Gustom na jeho oslave narodenín, 1979.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 98 Gustinko na záhrade v Tovarníkoch pri zbere úrody, 2008.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 100 Pripravená slávnostná tabuľa u Evy a Gusta Jonáškovcov, 2010.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 99 Oslava Veľkej noci u Jonáškovcov, zľava – pravuk Dávid (autor tohto životopisu), vnučka Zuzana, dcéra Zita a Gusto.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 101 Oslava v jedálni bytu Jonáškových, August so Zitou a jej synom Paľkom a Igor s jeho rodinou – manželkou Evou a dcérou Katkou.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 102 Veľká noc u Igorových rodičov, zľava – Gusti, Igor s manželkou, dcéra Katka a Mária.
Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 103 Vnuci – Mária, Zuzka a Paľko spolu s babkou Evou.
Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 104 Vianoce u starých rodičov, zľava – Zuzana, Pavol, Gusto a Zita.
Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 105 Oslava Evinej „60“, Zita s manželom Petrom, Eva s manželom Gustom, vpravo Gustova sestra Jolana, vzadu – rodinný známy Gusto Križan, 1996.
Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 106 Oslava Evinej „60“, Eva s Norikou Beňačkovou, 1996.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 108 Rodinné stretnutie u Jonáškovcov v obývačke.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 107 Eva Jonášková a jej chutné obložené misy.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 109 Manželia Eva a August, ktorí boli vždy plní elánu.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 110 Zita Valášková u svojich rodičov v obývačke.

Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

„Pamätám si na chvíle strávené s mojimi prarodičmi najmä počas rodinných osláv u nich v jedálni. Prababka, donna Eva, ako ju pradedo volal, pretože bola temperamentná dáma, ktorá milovala všetko veľké a honosné, chystala hostinu už niekoľko týždňov vopred. Mimochodom, toto oslovenie získala na Kube, po španielsky má toto slovo vznešený význam a znamená niečo ako dáma.“

Vždy som obdivoval to, ako s ľahkosťou a úsmevom na tvári ozdobovala stoly, chystala misky a vyvárala niekoľko chodové jedlá. Milovala zábavu aj v staršom veku. Rada sa fintila a milovala spoločnosť. Rád som s ňou tancoval na piesne od Karla Gotta. Nikdy nezabudnem na piesne Trezor či Lady Carneval, pri ktorých zdvíhala sukne a točila sa okolo stolu, akoby mala dvadsať.

Dedo s bradou, tak som ho volal kvôli jeho bielej brade, ktorú nosil už od zahraničných výprav, trávil voľný čas v pohodlí kresla pri sledovaní televízie alebo hraní šachu, ktorý ho koniec-koncov zoznámil s jeho manželkou. Rozprával mi, prečo nosí bradu. Zaujímavosťou je, že ju nenosil dobrovoľne. Išlo skôr o istý typ ochrany pred nákazami v zahraničí. Kvôli tomu, že zhruba tridsať rokov s prestávkami pracoval s chorými zvieratami, musel chrániť seba aj svoju rodinu. Preto sa neholil, aby v prípade pomezania nedostal infekciu do tela.“

Príloha č. 111 Spomienky Dávida, autora a zároveň pravnuka, na deda s bradou.

Príloha č. 112 Promócie Soni Jonáškovej na Ekonomickej univerzite v Bratislave.

Zdroj: súkromný archív Sonji Zimov, rod. Jonáškovej

Príloha č. 113
Sonja Zimov, rod.
Jonášková.

Zdroj: súkromný
archív Soni Zimov,
rod. Jonáškovej

Príloha č. 114
Sonine dcéry – Nadia
a Nastasia u nich
doma vo Viedni.
Zdroj: súkromný
archív Soni Zimov,
rod. Jonáškovéj

Príloha č. 115
Gratulácie
novomanželom od
sestry Zity a jej detí –
Zuzky a Paľka.
Zdroj: súkromný archív
Igora Jonáška

Príloha č. 116 Svadobná hostina Igora Jonáška s jeho novomanželkou
Evou, vľavo sestra Zita a strýko Ladislav Diviš, vpravo Ladislavova
manželka Rozália.
Zdroj: súkromný archív Igora Jonáška

Príloha č. 117 Svadba Igora a jeho manželky Evy s rodinou.
Zdroj: súkromný archív Igora Jonáška

Príloha č. 118 Eva
Jonášková vo Viedni na
Vianoce 2010.
Zdroj: súkromný archív
Soni Zimov, rod.
Jonáškovej

Príloha č. 119 Na prechádzke
Viedňou.
Zdroj: súkromný archív Soni
Zimov, rod. Jonáškovej

Príloha č. 120 Návšteva u dcéry Soni vo Viedni, 2010.
Zdroj: súkromný archív Soni Zimov, rod. Jonáškovej

Príloha č. 121 Vianoce 2010 u dcéry Soni vo Viedni, starí rodičia
s vnučkami Naďou a Nastou a ich psíkom.

Príloha č. 122 Eva Jonášková vo fotoateliéri.
Zdroj: súkromný archív Soni Zimov, rod. Jonáškovej

Príloha č. 123 Eva Jonášková
v jej obľúbenom kresle vedľa
čínskej vázy.
Zdroj: súkromný archív Soni
Zimov, rod. Jonáškovej

Príloha č. 124 Donna (Doňa) Eva s manželom Gustim v predsieni
ich bytu.
Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovej, rod. Jonáškovej

Príloha č. 125 Eva Jonášková († 25. 09. 2016).
Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Príloha č. 126 MVDr. August Jonášek († 17. 03. 2012).
Zdroj: súkromný archív Zity Valáškovéj, rod. Jonáškovéj

Zoznam použitej literatúry a internetových zdrojov

Husár Ladislav a kol.: *Expertízy slovenských veterinárnych lekárov v rozvojových krajinách sveta (50. výročie)*, str. 314, 2015.

Totalita.sk, In: <https://www.totalita.cz/vysvetlivky/kulak.php> (cit. 25. 06. 2025).

Evidencia vyznamenaných poľovníkov,

In: https://spzto.wbl.sk/evidencia_vyznamenanych_to.pdf (cit. 22. 06. 2025).

Obrazová príloha

PhDr. Silvia Detvayová počas úvodného príhovoru

Mgr. Andrea Valchoňová počas úvodného príhovoru

Účastníci Žiackej konferencie

Dávid Valášek počas prezentácie svojho príspevku

Pohľad na účastníkov Žiackej konferencie

Vítazi v kategórii A

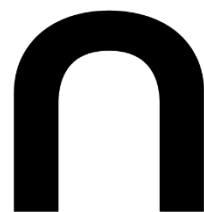

PhDr. Silvia Detvayová odovzdáva ceny víťazom v kategórii B

Predseda hodnotiacej komisie doc. PhDr. Ing. Miroslav Glejtek, PhD. pri vyhlasovaní výsledkov Žiackej konferencie

Ponitrianske múzeum

V NITRE

NITRIANSKY
SAMOSPRÁVNÝ
KRAJ

šahr
ŠTÁTNY ARCHÍV V NITRE

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA
OBCHODU A SLUŽIEB
ZLATÉ MORAVCE

Mesto Nitra

Projekt Žiacka konferencia II. Z kroniky našej rodiny finančne podporilo mesto Nitra.